

KOGUKONDLIK
ÖKOSÜSTEEM
KLAASIKUNSTI
EDENDAMISE
SUUNAL

Kateriin Rikken

Magistritöö
Juhendaja Triin Jerlei

EKA

Eesti Kunstiakadeemia
Disainiteaduskond
Klaasi osakond

Tallinn 2023

KLAASTIST
KLAASTIGA
KLAASTIKATELE
KOIGILE

Autorideklaratsioon

Kinnitan, et:

1. käesolev magistritöö on minu isikliku töö tulemus, seda ei ole kellegi teise poolt varem (kaitsmisele) esitatud;
2. kõik magistritöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd (teosed), olulised seisukohad ja mistahes muudest allikatest pärinevad andmed on magistritöös nõuetekohaselt viidatud;
3. luban Eesti Kunstiakadeemial avaldada oma magistritöö repositooriumis, kus see muutub üldsusele kättesaadavaks interneti vahendusel.

Ülaltoodust lähtudes selgitan, et:

- käesoleva magistritöö koostamise ja selle sisalduvate ja/või kirjeldatud teoste loomisega seotud isiklikud autoriõigused kuuluvad minule kui magistritöö autorile ja magistritööga varalisi õigusi käsutatakse vastavalt Eesti Kunstiakadeemias kehtivale korrale;
- kuivõrd repositooriumis avaldatud magistritööga on võimalik tutvuda piiramatul isikute ringil, eeldan, et minu magistritööga tutvuja järgib seadusi, muid õigusakte ja häid tavaid heas usus, ausalt ja teiste isikute õigusi austavalt ning hoolivalt. Keelatud on käesoleva magistritöö ja selles sisalduvate ja/või kirjeldatud teoste kopeerimine, plagieerimine ning mistahes muu autoriõigusi rikkuv kasutamine.

18.05.2023

(kuupäev)

Kateriin Rikken /allkirjastatud digitaalselt/

(magistritöö autori nimi ja allkiri)

Töö vastab magistritööle esitatud nõuetele:

18.05.2023

(kuupäev)

Triin Jerlei /allkirjastatud digitaalselt/

(magistritöö juhendaja allkiri, akadeemiline või teaduskraad)

SISUKORD

<i>SISSEJUHATUS</i>	4
<i>METOODIKA JA KASUTATUD KIRJANDUS</i>	8
<i>ÜLEVAADE EESTI KAASAEGSEST KLAASIKUNSTIST</i>	10
<i>Klaasikunsti institutsioonid</i>	10
<i>Klaasikunstniku tegevus</i>	15
<i>Klaasikunstniku peamised väljavaated ja võimalused hetkel</i>	16
<i>ERAGALERII GALERIIPINK ASUTAMISE JA JUHATAMISE KOGEMUS</i>	19
<i>Galeriielu</i>	20
<i>Galerii sulgemine ja järelelu</i>	21
<i>VISIOONI MUUTUS</i>	24
<i>Kunstnike vajaduste kaardistamine</i>	24
<i>Kogukond</i>	25
<i>Töömudelite võimalikud näidised</i>	36
<i>Klaasikunsti kogukonna visioon</i>	40
<i>JÄRELDUS</i>	42
<i>Kogukonnatöösse panustamine kunstnikuna</i>	43
<i>Mida pakub kogukond kunstnikule?</i>	43
<i>Mida pakub kogukond inimestele, kes ei ole kogukonnaliikmed?</i>	44
<i>Kogukonnatöö võimalikkus Eestis</i>	44
<i>KOKKUVÕTE</i>	45

SISSEJUHATUS

Minu magistritöö kirjeldab Eesti klaasikunstniku tegevust kaasaegses ühiskonnas ning pakub võimalusi, kuidas indiviidina seda rikastada ja mitmekesistada. Analüüsin töö ja keskkonna võimalusi, vajadusi ning väljundeid. Olen olnud klaasikunstnikuna tegev alates 2010. aastast. Sellest tulenevalt on töö ajendatud isiklikest kogemustest, ootustest ning soovist panustada klaasikunsti laiemasse töökeskkonda Eestis.

Magistritöö peamiseks läbivaks analüüsi aluseks on eragalerii loomine ja selle juhatamisest saadud kogemused. Kas ja kuidas saadud kogemusi kasutada edaspidises tegevuses? Mis oleksid alternatiivsed väljundid galerii pidamisele? Mis täiendaks klaasikunstniku tegevust Eestis käesoleval ajal?

Magistritöö on Eesti klaasikunstist ja on suunatud Eesti klaasikunstnikule, kuid saab kõnetada ka teisi erialasid ja valdkondi, kus töö toimub erastuudiotest ja ainuisikulisel vormis.

Magistritöö alateadlikuks alguspunktiks võib lugeda juba aastat 2005, kui olin lõpetamas Eesti Kunstiakadeemia klaasikunsti osakonna bakalaureuse taset. Tundsin sel hetkel kahetisi tundeid klaasikunstniku väljavaadete ning eriala vajaduse suhtes. Ühelt poolt sügav ja kohati seletamatu huvi klaasikunsti lõpmatuna näivate tehniliste võimaluste vastu, teisalt konflikt esemete juurde tootmisega, ületootmise ja -tarbimise valguses. Küsisin juba toona endalt, kas ja miks soovin esemeid juurde toota, kellele on neid vaja? Aastal 2010, kui lõpetasin õpingud Taanis, oli pilt selgem, aga küsimus, kuidas jõuda Eesti publikuni, hägusem.

Skandinaavias elatud nelja aasta jooksul kogesin kunstniku ja publiku vahelist vahetut suhet, mis tugineb aastatepikkustel traditsioonidel ja seasel ühiskonnamudelil. Eestlaste ajalugu on olnud kirju ning täis traagilisi sekkumisi, mille tulemusena oleme olukorras, kus ei saa rääkida põlvkondade pikkustest traditsioonidest ning laialdastest väärtushinnangutest, mille najal saaks Eesti kunstnik toimida. Nüüd, kus oleme saanud riigina olla piisavalt kaua iseseisvad, baasvajadused on täidetud, oleme seisus, kus Eesti loominguga omamine kodudes ja avalikus ruumis on muutumas auasjaks. Küsimus on, kuidas leida toimiv lahendus, et keskkond toetaks loomisprotsessi ja looja saaks potentsiaali parimal moel rakendada.

Töökogemused erinevatest Euroopa klaasistuudiotest on andnud võrdlusvõimaluse ja teadmise Eesti klaasikunsti professionaalsest tasemest – see on julgustanud mind tegutsema nii eriala propageerija kui kunstnikuna. Eestisse tagasi pöördudes otsustasin, et pean kunstnikutöö kõrvalt leidma võimalusi inimeste teadlikkuse tõstmisele klaasikunstist. Tol hetkel tundus kõige mõistlikum luua galerii, kus ka teised klaasikunstnikud saavad oma loomingut näidata. Pooleteise tegevusaasta

jooksul sain kinnitust, et galeriitegevus saab toimida, kuid see ei saa tegutseda ainult traditsioonilistel alustel nagu permanentne galeriipind ja igakuised vahetuvad näitused. Minu ettevõtmised olid tugevalt intuiitiivsed ja johtusid eelkõige enda isiklike vajadusi arvesse võttes. Antud kogemuste najal tuli soov keskenduda teemasse magistriõppes, tasakaalustades intuiitiivset uurimuste ja kogemustega, seda jätkuvalt koostöös klaasikunstnikega, võttes arvesse just nende soove ja vajadusi.

Eestis tegutseb käesoleval hetkel üks professionaalset klaasikunsti esindav galerii, „Okapi galerii“, kus eksponeeritakse klaasikunstnike taieeid, korraldatakse näituseid kohapeal ja osaletakse iga-aastaselt klaasikunsti väljapanekuga ArtVilniuse messil. Eestis ei ole teadaolevalt kaasaegse klaasikunsti kolleksionääre, kes võiksid mitmekesistada klaasikunsti väljundeid. On palju Tarbeklaasi¹ austajaid, kuid nende huvi on peamiselt suunatud Lorupi² ja Tarbeklaasi toodangu kogumisele. Peamiselt töötavad klaasikunstnikud erastuudiotest, tagades ainuiskuliselt kõik ameti juurde kuuluvad funktsioonid alates tööde valmistamisest kuni turustamise ja raamatupidamiseni välja.

Vestlustest kolleegidega on ikka jõutud ühisele arusaamale, et aegajalt oleks vaja kellegagi arutada, saada kõrvaltvaataja tagasisidet ning nõu erinevates jooksuvates küsimustes. Eestis on juba toimivaid „inkubaatori“ ja mentorluse programme, mis keskenduvad eelkõige praktilistele ettevõtlusega seotud küsimustele. Näiteks võib tuua Tallinna Loomeinkubaatori. Puudulik on kunstniku põhitegevuse ehk loometöö juurde kuuluv tugisüsteem, millega muuta kunstniku töö tulemuslikumaks ning professionaalsemaks. Taolist teenust ja tuge vajaks Eestis nii tegev (klaasi)kunstnik, kui ka värske EKA lõpetanu. Eriti kriitilisena näib „inkubatsiooniaeg“ värskest kooli lõpetanule, kuna üleminek turvalisest koolielust iseseisvasse ellu on järsk ning loobumismõtted kerged tulema.

Töö keskendub seetõttu erinevatele võimalikele klaasikunstnikku toetavate meetmete vajadustele, võimalikkusele ja väljavaadetele Eestis. Eesmärgiks on leida võimalikult lähedane „keha“, mis vastaks kunstnike ootustele ja täidaks kriitilisi funktsioone. Toimiv lahendus võiks ideaalis luua olemasolevate väljundite kõrvale alternatiivseid võimalusi ning toetada professionaalse klaasikunsti järjepidevust.

Eesti klaasikunstil on märkimisväärne ajalugu. Eelkõige tuntakse Lorupi ja Tarbeklaasi tehaste toodangut, kuid kahjuks on laiemale üldsusele tuttavad vaid üksikud kohalikud kaasaegsed klaasikunstnikud. Kuigi Eestis tegutseb Eesti Klaasikunstnike Ühendus, kuhu kuulub vastavalt kodulehel olevale infole seisuga 60 liiget³, kellest keskmiselt 25 osalevad aktiivselt näitustegevuses, nendest vaid kümme töötavad täiskohaga klaasikunstnikuna. Igal aastal toimuvad aastanäitused Eesti eri paigus, lisaks isikunäitused ja sümposionid, kuid siiski jääb info suures mahus üleüldise infotulva varju. Mis meetoditega saaks kasvatada inimeste huvi klaasikunsti vastu? Kas Eesti klaasikunst kõnetab inimest?

1 Lisas 1 Tarbeklaasi tutvustus.

2 Lisas 2 Lorupi tutvustus.

3 Eesti Klaasikunstnike Ühendus. Liikmed, https://klaasikunst.ee/?page_id=154, (vaadatud 11.V.2023).

Lähtuvalt Eesti Kunstiakadeemia 2017. ja 2018. aasta statistikast, kandideeris Eesti Kunstiakadeemia klaasikunsti osakonna kuuele õppekohale nõutust vähem inimesi, õpet nendel aastatel ei avatud.⁴ 2012. aastal lõpetas tegevuse 20 aastat tegutsenud Põhjamaadele suunatud klaasipuhumise kool Rootsisis, Kostas⁵, millele on eelnenud ja järgnenud veel koole ning õppekavasid, mis on suletud. Niisamuti on lõpetanud tegevuse mitmed klaasitehased Euroopas, sealhulgas ka Eestis asunud tehas. Klaasikunsti ja -disaini haridusasutused on hädas eriala atraktiivseks muutmisega, kuna väljapaistvaid töölaseid väljundeid pakkuda ei ole – peamiselt täidab kunstnik ise kõik tootmisahelasse kuuluvad osad ja see võib esialgu tunduda hirmutav.

Kerkib esile mitmeid küsimusi. Kuidas saaks nii ühiskonna kui indiviidi lähtekohast muuta olukorda, et selline nišivaldkond hoiaks jätkuvalt kultuurilist mitmekesisust ja et kunstnikuks pürgiva inimese jaoks oleksid võimalused selgemad ja lihtsamad? Kuidas tagada stabiilsemat sissetulekut? Tegemist on piiride-ülese murekohaga, mis puudutab erinevaid kunsti ja kultuuri valdkondi.

Eragalerii juhatamise ajal olin tihedates suhetes kunstnikega, nägin, mis neid aktiveeris, mis mitte. Galerii võeti kunstnike poolt hästi vastu, üleskutsed osaleda erineva temaatikaga näitustel mõjusid inspireerivalt ja julgustavalt. Luhmann kirjutab: „Kui kommunikatsioon tekib, tekib sellega koos süsteem, millel on keskkonnaga eriline suhe.“⁶ Teadmine, et on tekkinud üks kindel keskkond järjepidevate näitustega, tõstis kunstnike enesekindlust. Võimalus saata Tallinna küllastavaid väliskülalisi ja teisi klaasikunsti huvilisi galeriid küllastama oli tõeline luksus.

Galeriile said saatuslikuks eraelulised muudatused ja ka finantsiline võimekus ning ajaline ressurss ainuisikuliselt kõigega toime tulla. Kuid teadmine, et teatav aktiivne keskkond on oodatud ja vajalik, annab indu jätkata alustatud, kuid seda juba uue „kehana“. Aga milline võiks olla abistav „keha“ Eesti oludes mis toetaks kunstnikku?

Eragalerii loomise aluspunktiks oli luua kohtumispaik publikuga. Kes on Eesti klaasikunsti huviline ja klient ning kuidas temani jõuda? Usun, et paljud nõustuvad minuga, et Eestis on toimumas palju häid üritusi, et selles kirevas maailmas kuidagigi välja paista, tuleb teha nutikat reklaami. Vaatamata klaasikunstnike tihedale programmile, ei jõuta jätkuvalt laiema publikuni, ei ole harvad küsimused, et kus teid näha saab, miks pole teist üldse kuulda olnud. Millise järjepideva töö tulemusel saaks jõuda teadliku ja aina kasvava publikuhulgani?

Ühiskonna ja kogukonna aktivism on aina tugevamalt esile tõusmas, inimesed tajuvad globaliseerumisega kaasnevat ohte ja võimalusi ning enda rolli selles. Ka väikesed kogukonnad suudavad algatada uusi liikumisi, mis kõnetavad suuremat publikut. Kas taolise „kehana“ abil kajaks ka klaasikunstniku tegevus kaugemale?

4 Eesti Kunstiakadeemia. Konkurss, 2017, <https://www.artun.ee/konkurss-2017/> (vaadatud 14.IV.2023)

5 Andmed pärinevad kirjavahetusest Kosta Glass Centeriga.

6 N. Luhmann, Sotsiaalsed süsteemid, Tartu: Ilmamaa, 2009, lk 239.

Kas kogukonna liikumisele omased võtted toimiksid ka tarbekunsti valdkonna populariseerimisel? Hea näide on Tallinn Music Week, mis sai alguse melomaanide huvist ning usust, et Eesti kvaliteetne muusika väärib ja vajab rohkem tähelepanu. Tulemuseks on tervet Eestit haldav sündmus, tänu millele on nii mitmedki muusikud saanud kõlapinda väljaspool kodumaad.

Vaadates tagasi ajalukku, siis Eesti klaasitootmist on oluliselt mõjutanud riigikordade vahetused. Märgiliseks on Teine maailmasõda, mille käigus Nõukogude võim riigistas Lorupi klaasitehase 1940.aasta juunis ja vangistas Johannes Lorupi 1941.aastal, pannes sellega punkti julge visionääri tegevusele Eestis.⁷ Lorupi klaasitehas nimetati ümber Tarbeklaasiks, mis leidis oma rolli Nõukoguse Liidu maastikul. Tehas jätkas tööd ka peale Nõukogude Liidu lagunemist, kuid suleti lõplikult 2007. aastal. Sellest hetkest katkes Eesti klaasikunstnikel võimalus disainida tehasetoodangut. Euroopa tehaste sulgemist on oluliselt mõjutanud tootmise ümbersuunamine Hiina. Selle tulemusena tegutsevad kunstnikud erastuudiotel, tänu millele toodang on eriilmelisem, kuid tiražeeritud toodete valmistamine kannatab, kuna puuduvad tootmisbaasid.

Kunstnikel on tulnud muutustega kohaneda ning leida uusi võimalusi töötada armastatud erialal. Segased ajad majanduses ja poliitikas tekitavad niigi hektilises maailmas nihestusi, mis võivad küll osaliselt toimida inspireerivalt, kuid õõnestavad niigi hapraid suhteid ja traditsioone. Järjepidevuse katkestamised ei lase sündida kvaliteetsetel toodetel ja brändidel.

See uurimustöö on kantud soovist leida meetmeid kaasaegse klaasikunsti edendamiseks, juba toimiva toetamiseks ja parendamiseks, koostöö- ja tugivõrgustiku loomiseks. Millised asjaolud on Eesti klaasikunsti jätkusuutlikkusele ohud, millised võiksid positiivset arengut toetada? Kuidas kaasata publikut ja laiendada tuntust; panustada kunstniku kui indiviidi tööolu parendamisse? Teadmine, et panustades omalt poolt sellesse teemasse ning koostöösse, saan toetada klaasikunsti Eesti kultuurisfääris nähtaval kohal olemises, on mulle väga oluline. Oma magistritöös tuginen isiklikele kogemustele eragalerii pidamisest, tulenevalt sellest kasutan võrdlusmaterjalina saadud kogemusi, võimalusi ja takistusi.

Antud magistritöö põhieesmärk on kaardistada alternatiivseid töömudeleid ja -võimalusi, millega klaasi- ja tarbekunstikultuuri rikastada.

Magistritöö koostamise kulgu on toetanud mitmed erakordsed inimesed. Minu sügav tänu - Triin Jerlei, Kai Kiudsoo-Värv, Andra Jõgis, Eve Koha, Eesti Klaasikunstnike Ühenduse liikmed, Gregor Taul, Piret Hirv, Stella Runnel, Elve-Reet Rahu-Rikken, Helje Nurga, Maarja Mäemets ja minu armas perekond.

oma kontseptsiooni avamisel. Anneli Randla sõnade järgi: „Märksõnadeks

⁷ A. Ruussaar, Lorup. Johannes Lorupi klaasivabrik. Masstoodangust disainipärliteni. Tallinn: Eesti Ajaloomuuseum, 2012, lk 18.

METOODIKA JA KASUTATUD KIRJANDUS

Antud magistritöö ülesehitus koosneb kahest osast - Eesti kaasaegse klaasikunstniku portreeterimisest, tema tegevuse kirjeldusest ning väljavaadetest käesoleval ajajärgul. Teisalt uurimust tegevuse meetoditest, mis toetaks kunstniku professionaalset töökeskkonda.

Eesti klaasikunstnike tegevuse kirjeldamisel lähtusin eelkõige eesti klaasikunsti põhikeskuste – Eesti Kunstiakadeemia klaasikunsti osakond, Eesti Klaasikunstnike Ühendus, Olustvere klaasikoda – kaardistamisest. Info pärineb kodulehtedelt ja isiklikest kogemustest.

Kvalitatiivsetest meetoditest valisin kunstnike intervjuerimise, mis osaliselt toimus kirjalikul teel. Alustasin küsimustiku koostamisega intervjuuks, mille edastasin kõigile EKKÜ liikmetele e-kirja vahendusel, eesmärgiga saada ülevaadet kunstnike kogemustest ning suhtumisest koostöösse galeriidega. Küsimustik on leitav lisades Lisa 3. 56-st liikmest vastas kirjalikult 3 inimest ja helistas üks inimene. Võrdluseks saatsin sama küsimustiku inglise keeles kolmele välismaa klaasikunstnikule, kes kõik ka vastasid. Eeldan, et leige osavõtu põhjus oli Eesti kunstnike vähene kogemus koostööst galeriidega. Et siiski jõuda kunstnike mõtetele lähemale tegin järgmise sammuna üks-ühele intervjuud Ivo Lillega (8.05.2018) ja Birgit Pählapuuga (16.01.2019).

Magistriõppe käigus korraldasin residentuuriprogrammi neljale klaasikunstnikule, kelle tagasiside küsimustik ja vastused on Lisas 4.

Seoses magistritöö teema muutumisega galeriitegevuselt kogukonnakeskuse ideele, muutus ka fookus laiemalt profiililt isiklikuma lähenemiseni. Kuna varasemad kogemused saata küsimustik laiali kõigile ühenduse liikmetele ei toonud suurt vastukaja, küsitlesin kümnet kunstnikku. Pöördumisel palusin järjestada tegevusmeetmed tähtsuse järjekorras. Pöördumine ja tegevusmeetmete nimekiri on Lisas 6.

Lähtepunkti oluliseks mõjuteguriks oli sügavalt isiklik soov ja huvi uurida klaasikunsti eriala toimimise juurde kuuluvaid soodustavaid tegureid. Otsus siduda galerii kogemusi magistritööga olid galeriitegevuse käigus tekkinud lahtised niidiotsad, vajadus töötada läbi galerii sulgemise põhjused ja käia läbi võimalikud uued väljavaated. Kui algselt nägin põhifookusena galeriipidamise jätkamist

kaasajale omases võtmes, siis töö kirjutamise käigus koorusid välja klaasikunstnike vajadused, mille täitmine nõudis mitmetahulisemat ja paindlikumat lähenemist. Galeriikogemust kasutan allikana, millele toetuda, kuid mitte enam tingimata mudelina, mille põhjal tegevusi planeerida.

Peamise vajadusena koorus välja kollegiaalse suhtluse puudus. Tavapärased soovid enamate klientide ja paremate töötingimuste järgi käivad küll teemadena läbi, aga avameelsema tunnistusena toodi aina rohkem välja soovi saada võimalust mõttevahetuseks, ideede jagamiseks.

Läbi arutelude kolleegide ja õppejõududega EKA-s ei koorunud välja ühte kindlat teoreetilist suunda, millele toetudes saaksin oma magistritööd ilmestada ja tõendada. Sõelale jäi mitmeid teineteist täiendavaid koostöövorme, mis oma nüanssidega kataksid kollegiaalse öla vajadusi, mis vastavalt inimese vajadustele on varieeruvad.

Märksõnadeks kujunesid välja kogukond, kui ökosüsteem; kommunikatsioon, kui organisatsiooni looja; sotsiaalsed süsteemid, projektijuhtimine.

Kirjanduse ülevaade

Alljärgnevas peatükis toon välja autoreid ja allikaid erinevatest valdkondadest, kes ja mis inspireerisid teemavalikul ja toetasid töö kirjutamise protsessi.

Soomes, Aalto Ülikoolis, Ella Varvio poolt valminud lõputöö „Conscience of Glass – Makers of artistic and artisan glass in Finland: realities, vocation and relationship with the industrial past“, 2015, andis infot ja võrdlusmomenti naaberriigi tudengi ja karjääri alustava kunstniku asetusest tolle hetke klaasitegevuse valdkonda.

Eesti Kunstiakadeemia fotograafia osakonnas on väga sarnastel eesmärkidel ja ka isiklikest kogemustest koostatud magistritöö Kulla Laasi poolt, kes kasutas oma mõtete kirjeldamiseks risoomi kujundit.

Eesti tarbekunsti hetkeolukorrast annavad kõige parema ülevaate ajalehes Sirp ilmunud artiklid. Seal hulgas nt Eesti Klaasikunstnike Ühenduse aastanäituse „Resonants“ kohta ilmunud arvamused Heie Treieri ja Yyhely Hälveni poolt, mis olid sisukad ning andsid kauaoodatud konstruktiivset kriitikat ja tagasisidet väljaspoolt klaasikunsti valdkonda.

Areenis ilmunud Kaarin Kivirähki poolt ilmunud artikkel „Eesti kunstnike unistuste galeriid“ oli tänuväärseks allikaks ja võrdlusmomentiks klaasikunstnike intervjuudele ja praktikakogemusele Londonis. Kuigi meediumid on teised, siis soovid ja põhieesmärgid kunstnikel suhetes galeristiga on samasugused, mis tõestab, et koostöö erinevate loomevaldkonda vahel võiks olla tihedam ja eelarvamustevabam.

ÜLEVAADE EESTI KAASAEGSEST KLAASIKUNSTIST

Järgneva peatükk annab ülevaate Eesti klaasikunsti hetkeseisust, koos põhikeskuste ja tegevusvaldkonna kirjeldusega. Tuginen sealhulgas ka enda viimase 12 aasta kogemusele ja vaatlusele tegutsedes iseseisva kunstniku ja eragalerii juhatajana. Eesmärk on tutvustada ökosüsteemi, mille võtsin magistritöö kirjutamise aluseks ning mille osalistele on võimalikud lahendused suunatud.

Eestis on kolm peamist klaasikunsti keskust, mis toetavad ja arendavad Eesti klaasikunsti ja -kunstnike tegevust. Üheks on 1936. aastal loodud Eesti Kunstiakadeemia (EKA) klaasikunsti osakond, teiseks Eesti Kunstnike Liidu alaliiduna tegutsev Eesti Klaasikunstnike Ühendus (EKKÜ) ning kolmandaks on viimastel aastatel märkimisväärse keskusena lisandunud ka 2008. aastal avatud Olustvere Klaasi- ja Keraamikakoda. EKA pakub ainsana Eestis klaasikunsti kõrgharidust, EKKÜ koondab aktiivsed kunstnikud mittetulundusühingu alla, mille alt ühiseid näituseid ja muid tegevusi korraldada ning Olustvere klaasistuudiost on kujunenud oluline koostööpartner kunstnikele peamiselt tööde teostamise aspektist. Igapäevaselt töötavad kunstnikud erastuudiotest, tehes tellimus- ja näitusetöid peamiselt Eestisse. Mitmel kunstnikul on välja kujunenud iga aastased auhindade valmistamised mõne suursündmuse tarbeks, lisaks tarbeesemete müük disainipoodides ning eratellimustööd.

KLAASIKUNSTI INSTITUTSIOONID

Eesti Kunstiakadeemia klaasikunsti osakond

Klaasieriala õpe algas Eestis 1936. aastal, kui Riigi Kunsttööstuskoolis avati klaasilihvimis- ja graveerimistöökoda meister-instruktor August Grünbergi juhtimisel. 1938. aastal sai klaasiosakonna juhatajaks meisterlik graveerija ja graafik Maks Roosma. Loodi Lorupi klaasitehasele kunstnike koolitamiseks, osakond arenes manuaalsete oskuste täiuslikkuse ja sisuliste väärtuste tähtsustamise suunas.

Klaasitehnoloogiate lai skaala – lihvimine, lõikamine, graveerimine, liiv- ja hapesöövitamine, klaasimaal, vitraažitehnikad, restaureerimine, klaasisulatus- ja külmtöötlustehnikad – loob eeldused valikuteks oma loomingulise tee ja kunstnikukäekirja väljakujunemisel, klaasi omaduste piiramatuks rakendamiseks

sajandivahetusel on individuaalsus, seisukohavõtt, sõnum, avatus...“⁸

2020. aastast on klaas, keraamika, ehe ja sepis koondatud ühte kimpu, õppetöö aluseks on individuaalsus ja kollektiivsus. Tänu väikestele ja kompaksetele kursustele on võimalik omandada laiemaid teadmisi ka teiste erialade kohta. Proovitakse tehnikaid, mida on võimalik teha vaid ühise pingutusena nagu klaasipuhumine, keraamika puupõletus või malmi valamine.⁹

Üldiselt saab Eesti klaasikunstniku teekond alguse klaasikunsti osakonnast, kuid on ka neid, kes on klaasi võlud avastanud varem ja tulevad akadeemilist haridust omandama teatava pagasiga. Klaasikunst on väga tehnikapõhine, mis on ühtlasi tema tugevuseks ja nõrkuseks. Nõrkuseks nimetan uue tehnika omandamise ajakulukust, tugevuseks aga võimalust leida uusi nüansse erinevate tehnikate kombineerimisel.

Osakond kaasab oma õppekavva ka klaasikunstnikke välismaalt, kes kutsutakse juhendama intensiivseid ühe-kahe nädalasi kursuseid eesmärgiga pakkuda tudengitele uusi tehnilisi ja ideelisi teadmisi. Sinna juurde kuulub ka kunstniku tegevust tutvustav avalik loeng, mis annab võimaluse ka juba tegutsevatele klaasikunstnikele avardada silmaringi, saada uusi teadmisi ja kontakte. Õpingute käik määrab, kas tekib äratundmine ja soov jätkata tegutsemist iseseisva kunstnikuna, vaatamata eriala tehnilisest keerukusest ja väljavaadetest.

Igal aastal korraldavad tudengid näituseid, mis sageli toimuvad avalikes ruumides, püüdes sellega küllastajate huvi ja tähelepanu väljaspool EKA-t. Erinevate erialade tudengid koopereeruvad grupinäituse korraldamisel ka maja siseselt, luues selle läbi omavahelisi kontakte tuleviku tarbeks.

Positiivse tendentsina on toimunud ning ollakse avatud koostööks Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooliga, kus toimub kahe aastane mittestatsionaarse klaasipuhuja assistendi neljanda taseme õpe¹⁰. Olustvere annab väga head baasestadmised klaasipuhumisest ja klaasi külmtootlusest, klaasiajaloost ning klaastoote disainimisest. Antud õpe toimib ka kui praktiline sissejuhatav kursus EKA klaasiosakonnas jätkamiseks, kus tehniliste oskuste kõrval on põhirõhk kunstilise eneseväljenduse arendamisel. Kui läbida mõlemad eelnimetatud haridusasutused, on alustaval klaasikunstnikul piisavalt head kogemused ja kontaktid loodud, millega juba oma isiklikus karjääris edasi liikuda.

Klaasikunsti osakonnas ja Eesti Kunstiakadeemias üldiselt on viimastel aastatel toimunud ja toimumas mitmeid muudatusi ja reforme, mille mõju tulemust saab hinnata alles lähitulevikus. Seni on osakond olnud võrdlemisi tudengikeskne, kokkupuuted vilistlastega tekivad eelkõige külalisõppejõudude kaasamise ning tudengite osalemistega praktilal kohaliku kunstniku stuudios. Üleminek

⁸ A. Randla, Eesti Kunstiakadeemia. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia, 2001, lk 166-168.

⁹ Ülevaade klaas, keraamika, ehe ja sepis erialadest, <https://www.artun.ee/klaas-keraamika-ehe-ja-sepis/ulevaade/> (Vaadatud 14.IV.2023).

¹⁰ Klaasipuhuja assistendi õppe tutvustus, https://www.olustvere.edu.ee/et/erialad/klaasipuhuja-assistent%2C-tase-4-%28mittestatsionaarne-ope%29-2#klaasipuhuja_assistent_tase_4_mittestatsionaarne_ope (Vaadatud 28.X.2022).

tudengi elust iseseisva kunstniku ellu on olnud järsk ning kohati ka ehmatav, eriti inimestele, kes on läinud ülikooli otse keskkoolist ning olnud koolisüsteemis oma senise teadliku elu, minimaalselt 15 aastat. Psühholoogiliselt võib see olla ränk muutus, eriti, kui ei ole kooli kõrvalt teinud erialast tööd. Teatav vaimne inkubatsioon või üleminekuperiood tuleks kindlasti kasuks värskelt kooli lõpetanule, et ta jääks õpitut ka rakendama. Seda soodustaks tihedamad kontaktid tegevkunstnikega ja näiteks alustava kunstniku stipendium ülikooli juures. Turvavõrgustiku loomine ülikooli õpingute käigus vajaks julgemat kaasamist õpinguprogrammi, millega osaliselt on tehtud algust praktikate lõimimisega. Regulaarseks võiksid ka saada nt iga paari aasta tagant üritused vilistlastele, läbi mille luua kokkupuutepunkte tudengite ja kunstnikega. Tegevkunstnikke võiks kaasata avatud loengutesse, näiteks välisõppejõudude külastuse korral.

Eesti Klaasikunstnike Ühendus

Eesti klaasikunstnike Ühendus (EKKÜ) on Eesti Kunstnike Liidu alla kuuluv mittetulundusühing. Iga kahe aasta tagant vahetuv kolmeliikmeline juhatus esindab mitmekümneliikmelise seltskonna huve. Eesmärk on ühendada kunstnikke, kajastada nende tegevust, tunda kollegiaalset kokkukuuluvust ja ühiselt tegutsemise jõudu. 2023 aasta seisuga kuulub ühendusse 60 liiget.¹¹

Peamine sündmus on traditsioonilise aastanäituse korraldamine, aga ka võimalike ettejuhtuvate olukordade lahendamine, mis kunstnikel tekib või millega pöördutakse EKKÜ poole. Näiteks, kui tekib võimalus tutvustada Eesti klaasikunsti mõnes ajalehes või -kirjas, leitakse inimene ühendusesiseselt, või kui pöördutakse ühenduse poole meenekonkursiga, saadetakse üleskutse üldmeililisti.

EKKÜ tugevuseks on läbipaistev, avatud ja aktiivne panus ühenduse toimimisse. Liikmed mõistavad ühenduse toimimise mehhanisme, näevad kui palju vabatahtlikku tööd nõuab juhatuse tegevus. Kriitikat edastatakse lahenduste ettepanekutena; nii on välditud tõsisid kriise ning ühenduse töö on saanud toimida järjepidevalt ja sujuvalt.

Keskpunktiks on aastanäituste korraldamine, kus keskmiselt on väljas 25 kunstniku tööd. Tavaliselt valitakse korraldusmeeskond ühenduse liikmete hulgast, kuid näituse kujundus on sageli tellitud väljast, sealhulgas välismaalt.

EKKÜ on saanud palju tähelepanu just oma põnevate näitusepaikade poolest. 2016.aastal toimus aastanäitus „Tsiivilisatsioon 2: Aja püksid“ Lennusadama akvaariumis. Tiina Käeseli arvamus ajalehes Sirp: „Klaasikunstnikud on otsustanud viia klaasi, oma loomingu materjali vette, keskkonda, kus enamik materjale saaks hukka või läheks rikki, ajapikku tekiks teostele mingi ollus või sade. See viitab, et tegemist on tugevalt positsioneeritud väljapanekuga, kus ebatavaliselt tavalist elu elav keskkond lisab juurde tähendusi, võimendab sõnumit.“¹² Sageli minnakse

¹¹ Eesti Klaasikunstnike Ühendus. Liikmed, https://klaasikunst.ee/?page_id=154, (vaadatud 11.V.2023).

¹² T. Käesel, Läbipaistev ilu - Sirp 17.VI.2016. <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/labipaistev-ilu/> (vaadatud 1.XII.2022).

näitustega Tallinnast väljapoole, 2022 aastanäitus toimus Kohtla-Järvel, et jõuda laiema publikuni. Ollakse algatajateks ühiste projektide läbiviimiseks, nt Kooskõla näitused Haus Galeriis, mis toimusid kuuel järjestikusel aastal, viimane neist aastal 2019. 2017. aasta Rakenduskunsti triennaali satelliitnäitusena olid väljapanekud Tallinna kohvikutes „Klaasikunsti kohvikus. Ajavahe“.

EKKÜ liikmed on ka aktiivsed isiknäituste ja grupinäituste korraldajad, sealhulgas ka väljaspool Eesti piiri. Korraldatakse rahvusvahelisi sümposioone, nt Haapsalu klaasipäevad Evald Okase majamuuseumis või eriliste tehnikate laagreid, näiteks klaashelmeste valmistamine primitiivahjus Kunilepal. Näituste juurde kuuluvad sageli ka trükised ning on olnud traditsioon välja anda paber kandjal juubelikogumik. Jäädvustamiseks viimase kümnendi looming ning tähtsamad sündmused, infoallikaks tulevastele põlvedele.

Oluliseks instrumendiks on ühenduse koduleht, kus on välja toodud jooksev info näituste kohta, uudiste rubriik ja liikmete kontaktid, CV-d ja valik tehtud töid. Ülevaatlik info abiks klaasikunsti huvilistele ning võimalikele klientidele leidmaks endale sobivaim kunstnik, kellega koostööd alustada.

Läbi aegade on tekkinud ühenduse tööst erinevad aktiivseid kooslusi, kes toimivad omavahel väga hästi ning rikastavad oma algatusvõime ja ettevõtlikusega klaasikunsti eluolu, näiteks Haapsalu klaasipäevade korraldamine Evald Okase muuseumis. Klaasikunstnikule pakub ühendus võimalust kuuluda kogukonda, kes käib paar kolm korda aastas koos, vahetatakse infot, uudiseid, seistakse üleüldise heaolu eest.

Üldiselt ei tegeleta individuaalsete projektide käivitamise ja abistamisega, ei arendata kellegi karjääri ainuisiklikul tasandil. Kui kellelgi liikmel tekib mõni murekoht näiteks tehnilistes küsimustes, siis saab seda laiale grupile edastada ning teised vastavad ning annavad soovitusi vastavalt oma kogemustele. Seega on ühendus koht, kus saab tunda kokkukuuluvustunnet, näitusekogemusi, kontakte.

Olustvere klaasikoda

2008. aastal avati Viljandimaal, Olustveres, Eesti kaasaegseim klaasipuhumise stuudio, kus töötab kolm EKA ja Olustvere enda kooli haridusega klaasikunstnikku. Klaasipuhuja oskused on omandatud kohapeal töö ja õppe käigus, toimub ka pidev enesetäiendamine välismaal. Stuudio keskendub peamiselt puhumistehnikates valmivatele toodetele, mis on müügil kohapeal, teostatakse tellimustöid nii eraisikutele, kui ettevõtetele, lisaks pakutakse allhanget disaineritele ning klaasikunstnikele Eestis.

Aastal 2014. avati klaasipuhuja assistendi eriala sessioonõpe, suunatud täiskasvanud õppijale, nii klaasikunstnikele, kui ka teisest valdkonnast tulnud

inimestele. Õpe kestab kaks aastat ning on ainus kool Eestis, kus saab õppida klaasipuhumist peamise õppeainena.

Lisaks toimuvad Olustveres töötoad koostöös välismaa klaasipuhujate ja kunstnikega, mis on suunatud Eesti klaasikunstnikele, samas ka täiendõppe koolitused, mida viivad läbi Eesti klaasikunstnikud klaasikunstihuvilistele ja kunstiõpetajatele üle Eesti. Selle tulemusena on Olustverest kujunenud võimalusterohke keskus nii külastajale, kui ka tegijale just oma mitmekülguse ja paindliku teenuspakkuja profiili poolest.

Olustvere klaasistuudio pakub kõigile klaasikunstnikele stuudio rentimise võimalust, olles väga hea baas tootmiseks ja tudengitele praktika kohaks. Olustvere klaasiseadmete park on üks parimaid Eestis ning ainuke, kes seda ka välja rendib ning koostöövõimalusi pakub.

Olustveres on võimalik nii puhumistehnikaid, kui külmtööstlustehnikaid viljeleda, välja on töötatud eraldi hinnakirjad tudengitele, kunstiteoste ja tootmiseks mõeldud projektidele. Nii toetavad nad loometöö protsessi, tehes allahindlusi projektidele, mis ei ole loodud kommertslikel eesmärkidel. Olustvere stuudio võtab vastu ka tellimustöid kunstnikelt, disaineritelt, eraisikutelt, kelle tööd valmistatakse kavandite või näidiste alusel.

Okapi Galerii on 2013. aastast tegutsev kaasaegse kunsti- ja disainigalerii Tallinna vanalinnas, mille põhifookuses on klaas ja foto ning mis seeläbi on Eestis ainulaadne.¹³ Galeriis eksponeeritakse klaasi- ja fotokunsti kõrval ka keraamikat.

Klaasikunstniku ökosüsteemis täidab Okapi Galerii kõige selgemalt klaasikunsti müügi ja vahendaja rolli, korraldades näituseid, mis on avatud nii tudengitele, kui ka juba tegutsevatele kunstnikele. Galerii tegeleb jõudumööda kunstnike esindamisega, profiilide loomisega, ollakse kaasatud erinevatesse projektidesse, näiteks Tallinn Music Week.

Galerii üheks eestvedajaks on klaasikunstnik Birgit Pählapuu, kes viljeleb leekpõletitehnikat ning on tuntust kogunud veini- ja šampusepokaalide seeriaga „Veranda“.

Erastuudiod

Peamiselt töötavad kunstnikud oma erastuudiotel, mis on kas täiesti isiklikus omanduses või jagatakse pinda mitme peale, olles kõik eraldi ettevõtjatena registreeritud. Tehnilises plaanis saab jaotada stuudiod kaheks – klaasipuhumine ja klaasisulatus. Klaasipuhumist viljelevad stuudiod Olustveres ja Järvakandis, mis on ainsad stuudiod kus ka huvilised saavad käia klaasi puhumas. Lisaks puhutakse klaasi Tallinna Vanalinnas Katariina käigus, mis on Eesti esimene era

¹³ Okapi Galerii. Tutvustus, <https://www.okapi.ee/kaasaegse-kunsti-ja-disainigalerii> (vaadatud 25.III.2023).

klaasipuhumisstuudio. Suviti on avatud kaks klaasistuudiot Saaremaal, Mäelti Klaas Kuressaares ja Laugu klaasikoda Leisi vallas.

Erinevaid klaasisulatuse ja külmtöötusega tegelevaid stuudiod ja kunstnikke on mitmeid – Klaasiklubi, kus tegutsevad Kai Kiudsoo-Värv, Tiina Sarapu ja Maret Sarapu, Anne-Liis Leht, Hyti klaas, Marilyn Kristjuhan Kunstipada, Birgit Pählapuu Okapi galeriis, Kalli Sein Ideeklaas, Eeva Käsper, Mare Saare, Sofi Aršas jt. Lisaks on vitraažiga tegelevaid kunstnikke, nt Dolores Hoffmann ja Agnes Torm Disainklaasis.

Eestis on ka kaks klaasivahendeid ja spetsiaalset sulatusklaasi müüvat ettevõtet, Kunstipada ja Aindhooven, millest esimene pakub ka sulatus- ja vitraažikursusi kohapeal.

KLAASIKUNSTNIKU TEGEVUS

Klaasikunstiga tegelemine nõuab spetsiifilist ja kallist inventari, millesse investeerimine ja masinapargi täiendamine toimub etapiivisiliselt. Nii kasutavadki klaasikunstnikud teise stuudio võimalusi, nt klaasisulatusehjude renti. Pikas perspektiivis on siiski mõistlik soetada isiklikku tehnikat, et kokku hoida klaastaieste kokku ja lahti pakkimisele kuluvat aega ning vältida võimalikke katkiminekuid transpordi käigus. Ühe keskmise klaasistuudio inventari kuulub tavaliselt sulatusahi, liivaprits ja lihvimiskäi. Võrreldes klaasisulatuse või vitraažiga tegelevate stuudiotega on puhumisstuudiotega vähesus tingitud eelkõige klaasipuhumisahju kõrgest hinnast ja kallitest ülalpidamiskuludest, lisaks on ka oskuste omandamine aeganõudvam ja raskem.

Eesti klaasikunstniku kolm peamist tööalast suunda:

- Peamiseks sissetulekuallikaks klaasikunst ja -disain, ettevõtlusvormina kasutatakse kas osaühingut või tegutsetakse füüsilisest isikust ettevõtjana;
- Klaasikunsti õpetamine kesk-, kutseharidus- või kõrgkoolides, huviringide juhendamine, mille kõrvalt tehakse tellimustöid, valmistatakse tarbeesemeid ning osaletakse näitustel;
- Põhitööks on erialaväline amet, mille kõrvalt tehakse klaasitöid eelkõige näitustele, sealjuures näituste korraldamine nii Eestis, kui välismaal.

Klaasikunstniku peamised tööartiklid:

- Tellimustööd – auhinnad, meened;
- Eratellimused – valgustid, vitraažid, vaheseinad;
- Tarbeesemed – joogiklaasid, karahvinid, vaagnad, ehted;
- Unikaalloomingu viljelemine peamiselt näituste tarbeks.

Eestis saab välja tuua loetud kunstnikud, kelle töid soetavad klaasikunsti kolleksionäärid maailmast Mare Saare, Rait Prääts, Kristiina Uslar, Tiina Sarapu. Antud kunstnike töid on nii Eesti kui välismaa muuseumide kogudes. Ivo Lillel oli ka pikaajaline koostöö galeriidega väljaspool Eestit nt Saksamaal ja Habatat Galeriiga USAs, millest viimane on klaasikunsti galeriide lipulaev tugeva kolleksionäärade ja huviliste baasiga.

Eesti klaasikunstnikuni jõuavad kliendid peamiselt läbi suusõnalise reklaami ehk tuttavate kaudu, lisaks toimivad EKKÜ koduleht, ajakirjandus, disainipoed, galeriid ja näitused.

Eesti klaasikunstniku tööd pärssivad tegurid on sõltumine tarnijatest, keerulisest ja kallist inventarist, mille soetamine nõuab suuri investeeringuid. Stúdio ülalpidamiskulud ja masinapargi hooldus, mille spetsialiste sageli Eestis kohapeal ei ole, võib tekitada ettenägemata tööseisakuid, tekitades olulist rahalist ja maine kahju. Kui klient saab kogemuse, kus tehniliste tõrgete tõttu ei saa tellimus õigeaks ajaks valmis, siis järgmisel korral ta enam ei pruugi seda valikut teha.

Lisaks Eesti väiksus, kus ostujõulist ja kohalikust tarbekunstist lugu pidavat publikut ei ole piisavalt. Seoses klaasipuhumistehase puudumisega, on raskendatud disainesemete loomine, mis oleksid hinnalt konkurentsivõimelised ning kättesaadavamad hinnatundlikumale kliendile. Üldjuhul on käesoleval ajal valminud klaasist disaintooded hinnaklass kõrgemal, seda just sõltuvalt tootmisbaasidest ja materjalide kõrgest omahinnast.

KLAASIKUNSTNIKU PEAMISED VÄLJAVAATED JA VÕIMALUSED HETKEL

- Eratellimused;
- Meened ja auhinnad;
- Tarbeesemed;
- Tootedisain;
- Koostöö teiste klaasi ja/või muu valdkonna disaineritega;
- Koostöö sisearhitektidega;
- Unikaallooming;
- Vitraažid;
- Klaasikunsti õpetamine koolides;
- Kursuste juhendamine harrastajatele;
- Riigi Kinnisvara AS-i Kunstikonkursitel¹⁴ osalemine.

¹⁴ Riigi Kinnisvara. Kunstikonkursid, <https://www.rkas.ee/et/hanked-ja-konkursid/kunstikonkursid> (vaadatud 28.X.2022).

Raskendavad tegurid klaasikunstiga tegelemisel:

- Stuudio rajamisel kallid investeeringud;
- Sõltumine masinapargist ja meistritest;
- Piiratud tootmisvõimalused nt tehase puudumine;
- Kallis tooraine;
- Toimiva klaasidisaini brändi/lipulaeva nt Tarbeklaasi puudumine;
- Vähene koostöö sisearhitektidega;
- Tööde turustamine.

Hetkel on Eestis rohkelt disainipoode, kus on vähesel määral esindatud ka klaastooteid, mis jäävad oma hinnaklassilt teistest kõrgemale, müük on väike ja väljapanekud toimivad kunstnikule pigem reklaami eesmärgil. Tagasihoidlik klaastoodete esindatus on mõjutatud klaasipuhumise võimalustest Eestis.

Kunstnikud ise on saanud teadlikumaks ja julgemaks oma tööde ja tegemiste kajastamisega sotsiaalmeedias, on loodud hästi läbimõeldud koduleheküljed, mis on peamised infokanalid klientidele ja huvilistele.

Vestlustest kunstnikega on välja koorunud ka tõik, et väga ei panustata klientide otsimisse, asjad toimuvad kuidagi orgaaniliselt, üks tutvus viib teiseni jne. See on olnud kunstnikele siiani toimiv ning koostöösse galeristiga suhtutakse pigem pessimistlikult, kuna pole kogemust ja usku galeristi panusest sissetulekute suurendamisel. Näen siin koostöövõimalusi kunstnikuga, kus eesmärgid on seatud lähtuvalt kunstniku soovidele ja vajadustele. Toetusmeetme küsimustikust Lisas 6 loeb ka välja, et toodete müük on on kuue erineva meetme hulgas olulisuselt keskmiselt 3.-4. kohal.

Eestis ei ole ühtegi galeriid, mis esindaks ainult klaasikunsti ja klaasikunstnikku, selle klassikalises tähenduses. Puudub keskkond, mis tegeleks kunstniku karjääri kujundamise, tema tööde levitamise, klientide otsimise, näituste ja muude projektide nagu sümposionite ja residentuuridel osalemise organiseerimisega. Kõige rohkem täidab seda rolli Okapi Galerii.

Kunstnikud töötavad sageli üksi, mis loomeprotsessiks on ideaalne variant, aga argiste probleemide lahendamine koostöös kellegagi on tulemuslikum ja valutum. Richard Sennett toob oma raamatus „Taidur“ välja „Robert Burtoni „Melanhoolia anatoomia“ mis uuris „saturnlikku temperamenti“ kui inimese üht seisundit, mille juured on keha bioloogias, kui lastakse vabalt vohada raskemeelsel introspektiivsel „huumoril“ ehk kehamahlal /... / „Kunstnik“ on tema silmis lihtsalt üks näide depressioonihust, mille toob kaasa inimkeha funktsioneerimine üksilduses.“¹⁵ Üheks suurimaks väljakutseks alustavale klaasikunstnikule käesoleval ajal on ainuisikuliselt oma ettevõtte ja brändi üles töötamine, seetõttu on arengud aeglasemad, tekib sagedane motivatsiooni langus ning tegevus kas lõpetatakse või taandatakse hobi tasemele. Ka tegevkunstnik on sundolukorras, kus ta peab leidma võimalused ressursside leidmiseks, et enda loomingut toota ja nähtavana

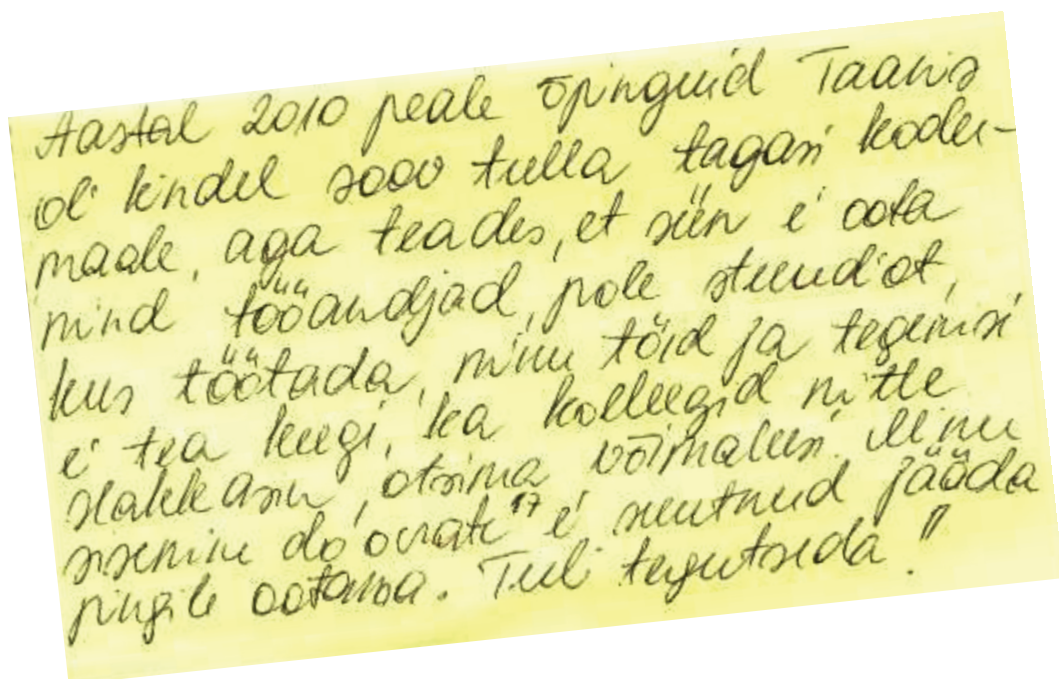
hoida. Sageli ongi vajalik leida lisa sissetulek. Sarnased mured on erinevatel kunstivaldkondadel – kuidas jõuda teha ainuisikuliselt erinevaid tööülesandeid, kuidas hoida ennast kaasajaga kursis ning kuidas hoida alustavaid kunstnikke valdkonnas tegevana? Sellele vaatamata on Eestis mitmeid lootustandvaid ja juba tegutsevaid klaasikunstnikke, näiteks Tiina Sarapu, Piret Ellamaa, kelle looming saab kahetsusväärset vähe tähelepanu, oleks vajalik leida väljundeid, mis aitaks sel valdkonnal olla täisväärtuslik lüli Eesti kultuuriruumis.

Ivo Lille ütles usutluses ajalehes Sirp: „Mul on ikkagi selline unistus, et meie muusikud ei peaks kooli lõpetades mõtlema, mida nad täpselt oma eluga peale hakkavad, vaid neil tekiks kooli ajal mingi arusaam tulevikust, mingi kogukond. Siis ei muuda kooli lõpetamine drastiliselt nende elu – nad lihtsalt jätkavad koolis alustatut.“¹⁶

Kuigi EKA õppekavas olid juba 2000nda alguses äriplaani koostamise ja turunduse eriala ained, eesmärgiga anda aimu, mida ettevõtlus endas kätkeb, on see praktikas teostada jätkuvalt väga keeruline. Kunstniku amet on üks nendest, kus peab olema eraettevõtja, tööandjaid kõigile ei jagu. Eriti keeruline on kohe karjääri alguses silmitsi seista nii eripalgeliste tegevustega nagu loometöö versus ettevõtte ülalpidamine. Kriitilise tähtsusega on inkubaatorid ja mentorid, kes nõustavad alustavat kunstnikku. Ettevõtlusega alustamisel on olemas loovtööstuse inkubatsiooni programme, näiteks Loomeinkubaator, mis oma ülesehituselt keskendub praktiliste probleemide lahendamisele.

Üks tuntumaid ja enimkasutatavaid alustava ettevõtte toetusi on Töötukassa ettevõtte alustamise toetus, mis on suunatud peamiselt inventari ja vahendit soetamiseks ning on väga vajalik ja kunstnikku abistav meede stuudio sisustamisel. Toetusrahad aga ei vähenda kunstniku igapäevast panust erinevate kõrvaliste aspektide lahendamisele, mis sageli vajavad ka kogenenud inimeste teadmisi ning nõu. Värskest kooli lõpetanule on see keeruline ja hirmutav väljakutse, kus üheltpoolt on oluline keskenduda loomingule ja teisalt ettevõtlusele, mis pole kõigile sobivaim vorm. Näen, et võiks rohkem olla sisuliste ja kunstnikele pööratud inkubatsiooni programme.

ERAGALERII GALERIIPINK ASUTAMISE JA JUHATAMISE KOGEMUS

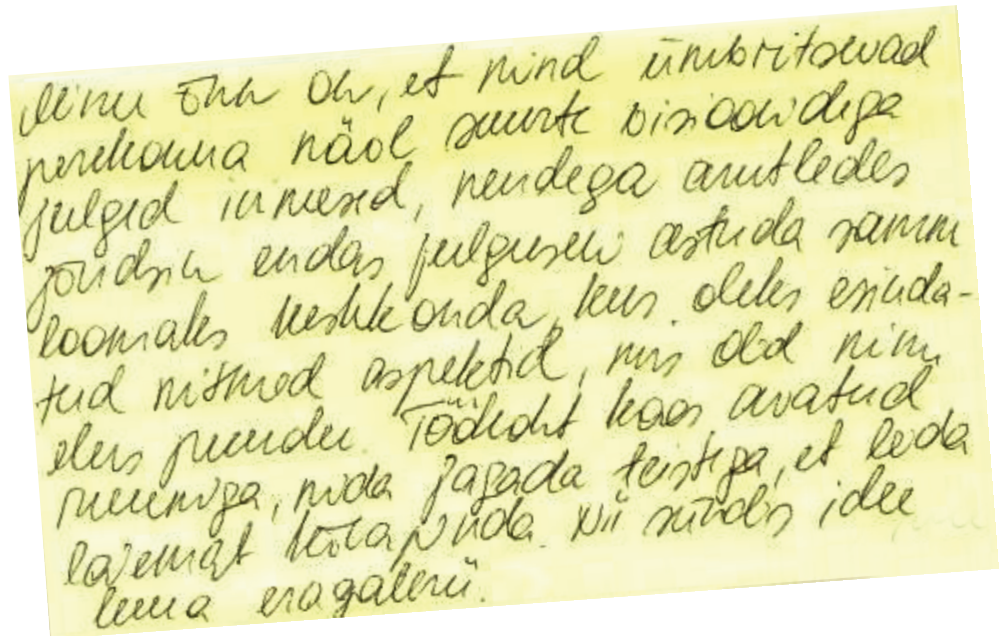

Aastal 2010 peale õpinguid Taanis
ol' kindel soov tulla tagasi kodes-
maale, aga teades, et sin' ei oota
mind tööandjad, pole stud'ot,
kus töötada, minu töid ja tegevusi
ei tea keegi, ka kolleegid mitte.
Oleksin võimeline ilin
nõnnid do'orite" ei muutnud jääda
riigi ootama. Tul' tegelema!

Mõte klaasikunstnikuna galerii avada tuli soovist tutvustada klaasikunsti Eesti inimestele, soovist anda enda olemasolust ja tegevusalast märku. Paljuski johtus minu tegevus isiklikust tugevast vajadusest midagi ära teha oma valdkonna tegevuse nähtavamaks tegemisega. Minu käitumine lähtus intuiitivsest vajadusest, ideaalse kuvandi mõtestamisest ja selle realiseerimisest galerii loomise läbi.

Olin eelnevalt elanud kokku neli aastat nii Rootsis, kui Taanis. Nägin vahetut ja loomulikuna toimivat suhet kunsti ja disaini ning tarbija vahel, kus loomingu omamine kujutavast kunstist kuni tarbekunstini on elu igapäevane osa, seda hinnatakse ja mille üle tuntakse uhkust.

Vaadates Eesti ajalugu, siis meil on aegade jooksul üles töötatud mitmeid hästi toimivaid tehaseid nagu juba eelnevalt mainitud Lorup, ja andekaid kunstnikke, kelle loometööd ja tegevust on takistatud, ära keelatud või ümber suunatud tänu riigikordade muutmisele. Jätkusuutliku traditsiooni tekkimisele ei ole antud võimalust, seega ei saa oodata, et Eesti inimene oleks avatud kunstile, et selle omamine oleks tavapärase osa elust. Valdavaks on eelarvamused ja võõristus, lisaks vähesed finantsilised võimalused. Sellest ajendatult sai loodud tarbekunsti, eelkõige klaasikunsti esindav galerii, eesmärgiga panustada loominguga ja vaataja vaheliste suhete tekkimisele ja hoidmisele.

Elu on see, et mind ümbritsevad
 perekonna näol suurte võimudega
 julgid inimesed, nendega arutledes
 jõidn endas julguse astuda rannu
 loomaks keskonda, kus oleks enuda-
 tud niisugused aspektid, mis oleksid inim-
 elus puuduvad. Tõelisi koostööd avatud
 meenuga, mida jagada teistega, et leida
 laiemat koostööd. Nii näeb idee
 leida eragalerii.

GALERIIELU

Antud lühikese tegutsemisperioodi käigus toimus kümme näitust ja näitusmüüki. Galerii oli ülesehitatud võrdlemisi traditsioonilistele printsipiidele, kus näitused vaheldusid pea iga kuu, kunstnik või kunstnikud maksid renti, toimusid kohtumisõhtud. Toimus ka üks rahvusvaheline projekt liri klaasikunstnikuga, mille raames koostöös Eesti Kunstiakadeemia klaasi-, ehte- ja metalliosakonnaga toimus töötuba ja ettekanded.

Galerii asukoha üheks kriteeriumiks oli leida pind vanalinnast väljaspool, eesmärgiga olla Eesti elanikule lähedal, leida kontakt kohalike inimestega.

Näituste ja kunstiga kaasneb mitmeid eelarvamusi, inimesi valdavad küsimused, et kas pean maksma piletiraha, pean ma midagi ütleva või hoopiski ostma. Sain näha, et kui inimene, kes oli korduvalt galeriist mööda kõndinud, tuli lõpuks siiski sisse ja sai aru, et see näituseruum on tehtud ka temale, sealjuures ei pea jagama arvamust või olema potentsiaalne klient, ei pea mitte midagi isegi ütleva, aga kui soovi on, siis on võimalik ilma hinnanguteta arutleda.

Seadsin siiski endale eesmärgiks leida võimalusi näitusekülastajaga dialoogi astuda, et leevendada hirve ja eelarvamusi. Tutvustasin näituse ja teoste kontseptsiooni, kunstnikke ja tehnikaid. Mida avatum oli külastaja, seda

põhjalikumalt rääkisime, püüdsin mitte pealetükkiv olla.

Tegevuse käiku motiveeris inimeste vastukaja ja reaalne kogemus, kus idee toimiski nii nagu olin seda ette kujutanud, kohalikku publikut hakkas tekkima. Püsiküllastajad, kes töid kaasa oma sõpru, tuttavaid. Tekkis ka kliente, kes soovisid hinnalisemat kingitust. Kunstnikud kontakteerusid näituse korraldamise eesmärgil.

Eriliselt jäi meelde ühe naabermajas elava meesterahva kommentaar, kus ta sõnas, et galerii ruumis tekib tal lootuse tunne. See kõnetas väga ja andis jõudu juurde, et minu tegevus piirkonnas, kus oldi harjutud pigem elu pahupoolega, sai uue nüansi juurde. Omamoodi kujuneski galeriist ka sotsiaalne punkt, kus inimesed said rahulikult vaadata väljapanekut, võimaluse sellest rääkida ja astuda välja igapäeva rutiinist. Tekkisid püsiküllastajad.

Keskmiselt käis galeriis päevas seitse inimest, avamised olid üldjuhul rahvarohked, aga ka läheduses asuva keskkooli kunstiõpetajad hakkasid õpilasi galeriisse suunama. Olin alguses võrdlemisi pessimistlik, et nii vähe inimesi julgeb sisse tulla, sest liikumist tänavatel oli palju. Samas, tuginedes Triinu Soikmetsa¹⁸ kogemustele, ongi väikegaleriide keskmine küllastajate arv päevas keskmiselt 7 inimest, 14 inimest on juba väga hea küllastatavusega päev.¹⁹ Teiselt poolt innustas mind tegutsema koostöö kunstnikega. Oli tunda, et iseäranis klaasikunstnikud olid tänulikud, et just neile on loodud näitusepind, ning see mõjus neile justkui tagalana. Sõna klaasigaleriist levis võrdlemisi kiiresti, nii hakkas minu poole pöörduma ka eraisikuid ja ettevõtteid, kes olid otsimas väarikamaid, hinnaklassilt kõrgemaid klaasist valmistatud taieeid.

Kokkuvõtvalt sain kogemuse, et minu intuitiivsel mõttel oli reaalne kasu ja toimus areng inimeste teadvuses, tekkis harjumus küllastada galeriid regulaarselt. Galerii sulgemisele sai saatuslikuks võimetus leida endale koostööpartner, kellega koos seda vankrit vedada. Kogu galeriitegevus oli ainult minu õlgadel ja seoses lapse sünniga ei olnud mul võimalik enam ajaliselt sellega tegeleda. Nii sulgesingi ukse teadmise, et vajadus nii kunstnike, kui küllastajate poolest on olemas ning tuleb leida kompromisslahendused jätkusuutlikuks toimimiseks.

GALERII SULGEMINE JA JÄRELELU

Senisest kogemusest lähtuvalt oli peamiseks ressurside neelajaks permanentne galeriipind, kus iga kuu oli üleval uus näitus, selle ülalpidamine ja haldamine võttis kogu energia ning sissetuleku. Kuidas hoida igakuised kulud madalad, samas luua ja hoida suhteid?

Kui vaadata Londonis tegutsevaid Joanna Bird Gallery'd ja Adrian Sassoon Gallery'd, siis mõlemad on oma galeriid üles seadnud koju, mis annab võimaluse kokku hoida jooksvatelt kuludelt. 2016. aasta Galeristide Meistrikursusel oli üheks kõnelejaks

18 Triinu Soikmets, vabakutseline kunstikriitik ja kuraator, MTÜ Draakon ja Delfiin.

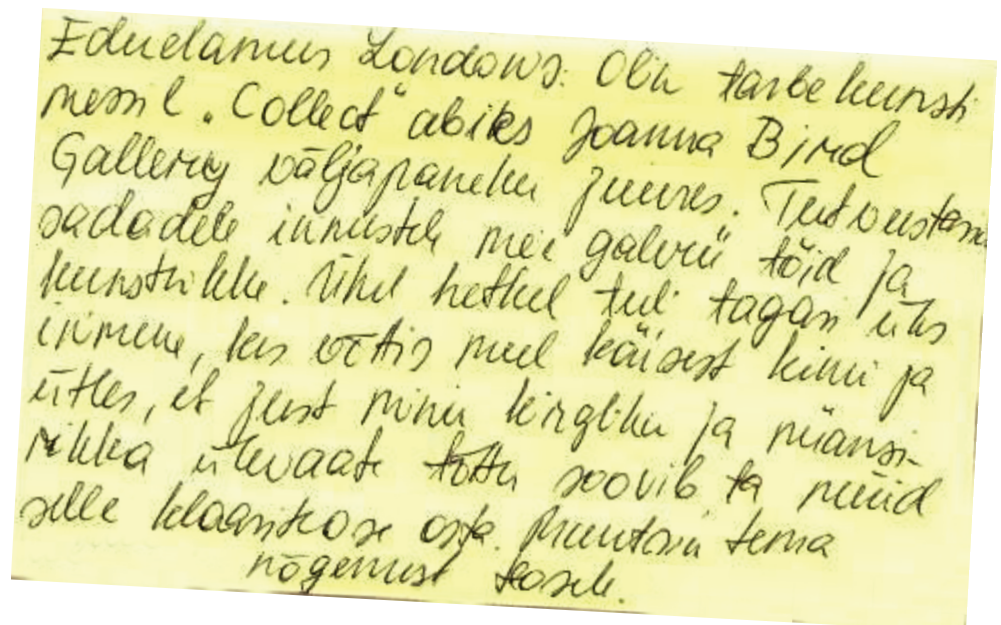
19 T. Soikmets, suuline vestlus autoriga, 25.IX.2019. Märkmed autori valduses.

Andrew Goldstein, USA-st, kes kirjeldas kujutava kunsti galeriide olukorda New York Citys, et ka seal kolivad galeriid odavamate pindade peale või on hoopiski loobunud nendest ning on muutumas projektipõhisteks, pannes rõhku kodulehele, korraldades näituseid mõned korrad aastas.²⁰

Galeriitöös kogesin, et kunstigalerii tegevus Eestis võiks täita kolme põhipunkti. Üks on pöörata tähelepanu kunstipubliku kaasamisele läbi näituste, kohtumisõhtute ja muude tegevuste. Teiseks on usaldusväärse koostöö loomine kunstniku ja galeristi vahel. Kolmandaks otsida kontakti ostjaskonnaga, eesmärgiga arendada pikaajalisi suhteid.

Esmatähtsaks pean galeristi panust kunstniku arendamisele ja toetamisele, et tema looming saaks väärt tähelepanu ja ei raueks igapäevaste asjaotimetuste tõttu. Eesti väiksuse tõttu on võimalusi tööde teostamiseks, residentuuriprogrammideks, koostööprojektideks jm suhteliselt piiratud, samas on maailmas pakkumiste amplituud lai ja mitmekülgne. Galerist saaks olla siinkohal abiks kunstnikule, leidmaks võimalusi, et tema karjääri ja kujunemisteed mitmekülgset toetada. Sellest lähtudes, oleks olulisim alustada usaldusväärse koostöö üles ehitamisest ja seejärel keskenduda müügitgevusele.

Teiseks vajaduseks on klaasikunsti müük. Galeriisid ja kunsti seostatakse sageli kolleksionääridega, kelle roll on olla tänuväärne kaasamõtlev, publik ja klient. Teadadolevalt ei ole Eestis klaasikunsti kolleksionääre, seda tühikku täidab hetkel enim Eesti Tarbekunsti ja Disainimuseum. Erasisikud koguvad peamiselt Lorupi ja Tarbeklaasi toodangut, mis ei käi kaasaegse klaasikunsti alla. Klaasi disain on eksklusiivne ja kõrge hinna tõttu saavad seda endale vähesed lubada.

Eduelanus Londonis. Olu tarbe kunsti
 maailmas. Collect abiks Joanna Bird
 Gallery väljapaneku juures. Teisest
 oadadele inimestele meil galvui töid ja
 kunstnikule. Üht hetkel tud tagan ühes
 inimene, kes võtigi meil käisest kinni ja
 ütles, et just minu kinkliku ja niansi-
 millele tulevat kogu soovib ta müüa
 selle klaasikunsti. Muutari tema
 nõgenust kanti.

Intervjuuerides Tiina Käeselit ja Katrin Amost, kellel on aastate pikkune tarbekunsti galerii „Galerii Kaks“ juhtimise kogemus, oli ka nende kommentaariks, et

²⁰ A. Goldstein, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus, loengu helifail, <http://www.ecadc.ee/et/audio/andrew-m-goldstein-2/>.

praegusel ajahetkel ei ole mõistlik luua väikesemõõdulisi tarbevorme, kuna ilusaid ja kvaliteetselt toodetud esemeid saab osta mõistliku hinnaga tava- ja elustiilipoodidest. Rõhku peaks panema unikaalsele ja hinnaklassist kõrgematele töödele, mille juures on näha kunstniku näpujälge ja töö ainulaadsust, mille eest võib ka õigustatult kõrgemat hinda küsida.²¹

Kolmandaks jääb kunstipubliku kaasamine läbi näitusetevuse, mis nõuab erinevate ressursside panustamist, kuid tööde eksponeerimine ja publikuga suhtlemine annavad kunstnikule tagasisidet ning eesmärgi midagi luua ja edasi liikuda. Vaatajale pakub näituste külastamine aga elamust ja silmaringi avardamist.

Aoja Bornholmi kooli lõpetanud Kateriini
 tülid. 2010 aasta. Oles siin tegutsenud
 klaasiga kas kodu turvalisena hiva all või
 klaasipuhumise stuudio töötades, kus
 lõhetepunkti mida siia tuleb rüüalt, lei ninust
 enisest, mis isegev elu tundes vii hirmutas.
 Oles järsku ühiside olukorras, kus on vaja
 a miisikulult siia otusid mida siia leuda,
 ja kus siia. Totaalne kaos ja hirmu rüü.
 Nii väge 2000, kus leida, kellel mõelda.
 kus a faks ved-leuegi orienteeruda mis
 etapis elus, kus mõistates

VISIOONI MUUTUS

Alljärgnev peatükk koosneb erinevatest kontseptsioonidest, mis mõjutasid visiooni muutumist galeriitegevuselt kogukonna keskuse formaadile. Kirjeldus ei ole kronoloogiline, pigem näitab avastamisteedkonda.

Omades 1,5 aasta kogemusi eragalerii pidamisest Tallinnas, Pelgulinnas, millele eelnes galerii ruumide remont ja kontseptsiooni väljatöötamine, saan väita, et ka nii lühikese perioodi jooksul on võimalik saada ülevaadet galeriist ja selle juurde kuuluvast. Saab aimu kunstniku soovidest ja vajadustest ning kogemusi galerii külastaja käitumismustritest ja ootustest.

Praktikakogemus Londonis, Joanna Bird Gallery's mõjutas uurimistöö kulgu. Esile tõusis personaalne, paindlik ja projektipõhine koostöö kunstnikega, vastavalt nende vajadustele ja eesmärkidele. Esile hakkas tõusma kogukondliku ökosüsteemi vorm, kuhu alla saaks koonduda nii individuaalsed, kui väiksema grupi projekte.

Visiooni muutuse kulgu mõjutasid ka vajaduste uuringud, mis minimeerisid galeriitegevuse osakaalu.

KUNSTNIKE VAJADUSTE KAARDISTAMINE

Läbi mitme tegevusaasta ja käesoleva magistr töö koostamise käigus olen küsitlenud ja arutlenud kunstnikega nende vajaduste osas. Välja on koorunud asjaolu, et enim tuntakse puudust erialasest enesetäiendamise ja kollegiaalsest suhtlusest, seda nii praktilistes, kui ideelistes küsimustes.

Enamus klaasikunstnikke töötavad isiklikes erastuudiotest, päevad mööduvad peamiselt omaette toimetades. Taoline iseseisvus on kuldaväärt, samas tuleb mistahes erialas ette hetki, kus on vaja mõtteid jagada, ventileerida. Erastuudiotest toimetavatel kunstnikel seda võimalust nii kerge võtta ei ole, et koputaks kõrvaltoa uksele või korraldaks kiirkoosoleku.

Loovate erialade kohal hõljub mingi ebamaine loor, et seal kehtivad teised reeglid ja vajadused, kui traditsioonilises ettevõttes. Reeglid on siiski samad, aga sageli peab kunstnik ise olemagi oma ettevõtmistes nii tegevjuht, loovjuht, raamatupidaja, copywriter, mis kõik vajab juurde õppimist ja muudatustega kursis olemist.

Silver Vahtre kirjutab: „Teose loomiseks ei piisa ju vaid tagantjärele tarkusest (ehkki seegi kulub marjaks ära) ja ambitsioonist kunsti teha (ehkki seegi kulub ära), on vaja

veel mingeid tegureid, mingit ettenägevat tarkust vist. Loomeinimesi võib muidugi kujutada inspiratsioonisähvatuste valgel enneolematuid asju leiutavate tüüpidenä, üldiselt on nad aga oma igapäevasel-omapärasel viisil töötavad erialainimesed.“²²

Magnus Resch i doktoritöö „Management of Art Galleries – Business Models“ üheks oluliseks teesiks on, et galerii pidamine on äriiline ettevõte, millele kehtivad samad reeglid, ülesehitused ja eesmärgid nagu igale teisele ettevõttele. Oma töös viitab ta Willi Bongardile, kes 1970ndatel pani aluse kunstnike pingerea tabeli „Der Kunstkompass“ moodustamisele, mida antakse välja kaasajani, ta võttis aluseks ärilised printsiibid kunstituru toimimise uurimisel ning tões, et see toimib täpselt nii nagu iga teine äriettevõte.²³

Positiivne kolleegide kaasamise näide on 2022. aastal Eesti Klaasikunstnike Ühendus poolt välja antava aunimetuse “Tunnustatud klaasikunstnik” žürii nimekiri, kuhu kuulusid Karin Vicente (kunstiteadlane, Adamson-Ericu muuseumi programmijuht-kuraator), Anneli Porri (kunstiteadlane, kunstikriitik, pedagoog), Elo Liiv (skulptor, installatsioonikunstnik, pedagoog), Tiina Sarapu (klaasikunstnik) ja Urmas Puhkan (keraamik, Eesti Kunstiakadeemia professor).²⁴ Kunstnike ja eriala teadlaste kaasamine teistelt erialadelt, loob platvormi aruteludeks, tagasisidestab ning annab vaadet väljaspoolt. Taolisi sünergiaid on vaja süstemaatiliselt ja pidevalt taasluua, kuid kunstnikule endale võib see olla sageli koormavaks ning teisalt ei tule ka alati ise üllatavate ja toimivate kombinatsioonide pealegi.

KOGUKOND

Näha oma tegevust kogukonna keskusena on kõige lähedasem mõiste, mis võiks kirjeldada minu tuleviku tööruutide nägemust. Töötada pigem kunstnike individuaalsetest soovidest lähtuvalt, tegutseda paindliku graafiku alusel, olla avatud erinevatele väljunditele, sealhulgas teha ise koostööpakkumisi kunstnikele.

Alljärgnevalt toon välja aspekte, mis toetaks ja liidaks kunstitegevuse kogukondlikku vormi. Vaatan lähiminevikus toimunud kogukonna tööle sarnaseid ühinguid ja käesoleval ajal toimivaid, kunstnikke toetavaid kogukondi, seda paaril näitel Eestis ja välismaal. Kogukonnauuringute käigus tutvusin paari mõistega, mida näen sobilike meetmetena kunsti vallas.

Kogukond, kui ökosüsteem

Aet Annist, sotsioloog, kes uurib keskkonnale ja kliimaaktivismile keskenduvaid kogukondi, kirjutab, et kogukonnad saavad toimida vaid siis, kui nendega ei liituta ainult iseendale ja oma lähedastele parema ära- või üleelamise

22 S. Vahre, Eksperimentaalplakat – J. Kermik, Uus Vaev. Tallinn: Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuseum, 2018, lk 70.

23 M. Resch, Management of Art Galleries, Phaidon, 2015.

24 Eesti Klaasikunstnike Ühenduse. Uudised, https://klaasikunst.ee/?page_id=3646 (vaadatud 19.1.2023).

pakkumiseks, vaid selleks, et üheskoos kasvada. „Kui soovime ühiskonda, mis baseerub teistega arvestamisel, teadlikkusel ja hoolivusel, tuleks selle poole liikumist alustada kogukondadest.“²⁵

Kogukonda nähakse kui ühte koonduvat keskpunkti, kus ühiselt saaks muuta oma tegevus nähtavamaks ja hääl tugevamaks. Aet Ader on oma magistriritöös kirjutanud linnade kogukondade kohta linnakeskkonnas: „Suurema individualiseerimise, üksi elavate inimeste osa ja mitte-tööealiste arvu kasvuga aina suureneb vajadus olla osa kogukonnast. Määratledes ennast ja enda soove, tahavad inimesed kuuluda eri tüüpi partnerrühmadesse ja võrgustikesse, jagada oma kogemusi ning osa saada teiste omadest.“²⁶ Kuna kunstnikud üldjuhul töötavad erastuudiotel, siis paratamatult tekib vajadus jagada mõtteid inimesega, kes on temaatikaga kursis ning suudab aktiivselt kaasa mõelda, anda konkreetseid soovitusi ja võimalikke lahendusi.

Kogukonnaformaad on kui ökosüsteem, kus jagatakse kogemusi ja oskusi, et valdkond areneks ja oleks jätkusuutlikum.

Huvi kogukonna vastu on viimase kümne aasta jooksul Eestis märkimisväärselt kasvanud, moodustades osa laiemast huvist kodanikuühiskonnaks nimetatud ühiskondliku tegevuse vastu, mille tõusu on lääneriikidest täheldatud 1990. aastatest. Vaatenurki, mis käsitlevad uuenenud huvi kogukonnale ja üldisemalt kodanikuühiskonnale, võib jagada laias laastus kaheks: demokraatia-keskseks ja praktiliseks. Esimesel juhul raamistatakse kogukonda teiste kodanikuühiskonna vormide kõrval kui demokraatia allikat ja vahendit, näiteks sotsiaalse sidususe tekkimise kaudu. Teisel puhul nähakse kogukonda riigi ülesannete ja ühiskondlike funktsioonide täitjana, näiteks teenuste delegeerimine kogukondadele.²⁷

Kuigi kogukondlik liikumine on olnud Eestis hoogne, siis suuremat tähelepanu ja inspiratsiooni pakkus Uue Maailma Selts, mille algusaasta raskustest ja võitudest ilmus 2011. aastal film „Uus Maailm“. Sealt said julgustust nii mitmedki, kes koondasid oma kodukanti, olgu seda suuremas linnas linnajaona või külade tasandil. Uue Maailma Selts andis välja ka ajalehte Väike-Ameerika, mis kirjutas enda kohta nii: „Ajaleht, mis mõeldud inimestele, kes loovad oma linna ise.“²⁸

Kogukonna tegevus ja mõiste on aja jooksul muutunud ja hägustunud, seda ka aspektist, et toimub aktiivne kogukonnategevus virtuaalmaailmas, olgu selleks sotsiaalmeedias olevad grupid, kus on võimalik tasuta ära anda kasutuskõlblikke asju või nt täiskasvanute õppe õpetajaid koondav keskus.

²⁵ A. Annist, Teadlikud kogukonnad kui keskkonnakriisi kuldvõtmeke – Müürileht, 16.XI.2021. <https://www.muurileht.ee/aet-annist-teadlikud-kogukonnad-kui-keskkonnakriisi-kuldvotmeke/> (vaadatud 29.XI.2022).

²⁶ A. Ader, magistriritöö Sotsiaalne kvartal: Eluruum tänapäeva perekonnale, 2010. MA_Aet_Ader_txt_SMLweb.pdf (vaadatud 29.XI.2022).

²⁷ P. Vihma, M. Lippus, Kogukonnauuring. Eesti kogukondade hetkeseis. Uuringuraport. 2014, lk 7. <https://www.kysk.ee/failid/Upload/files/Uuringud/Kogukonnauuring.pdf> (vaadatud 3.XII.2022).

²⁸ Uue Maailma Selts, Väike Ameerika Hääl, <https://issuu.com/vaikeameerikahaal> (vaadatud 16.XII.2022).

Kuigi kogukond võib olla ja sageli ongi seotud konkreetse kohaga, on selle tekkimise ja toimimise juures oluline eelkõige sotsiaalne dimensioon.“²⁹

Kommunikatsioon, kui organisatsiooni looja

Praegusel ajahetkel on klaasikunstnikel olemas teatav kogukondlik ökosüsteem, milles on omad lüngad. Suurimaks nendest pean õhinapõhist spurtimist, kus töökad ja andekad väsivad ning tekib vastumeelsus oma oskusi jagada puhtast soovist. Samas näen neid lünkasid ka võimalustena, läbi mille indiviidi panusena on võimalik luua lisandväärtusi nii endale, kui ka kollektiivile laiemalt.

Priit Raamat on uurinud oma magistritöös kommunikatsiooni, kui organisatsiooni loojat ning kirjutab, et valdkonnas tegutsejana initsiatiivi välja näitamine loob pinnase kommunikatsiooni loomiseks, eesmärgiga hoida oma töövaldkonda aktiivse, jätkusuutliku ja püsivana. Magistritöös viitab Raamat Saksa sotsiaalteadlasele, Kalle Weickile, kes hakkas terminit „organisatsioon“ käsitlema, kui tegusõna, mitte nimisõna ning sellest lähtuvalt on uurijad keskendunud oma uurimistöodes kommunikatsioonile kui vahendile, millega inimesed koordineerivad tegevusi, loovad suhteid ning säilitavad organisatsioone.³⁰

Kommunikatsioon, kui organisatsiooni looja on vahend läbi mille luua alternatiivne kollegiaalne suhtlusvormi baas. Kunstnikud vajavad kokkupuutepunkte, mille käigus jagada mõtteid, ammutada uut. „Edasikestmine on seotud sellega, et tegevustel on kavatsatud või vastupidi kavatsatud kommunikatsiooniväärtus.“³¹

Sotsiaalsed süsteemid

Teadlik avatud koostöö ökosüsteemi loomisel mõjutab kogukonna liikmetel toimida kindlama ja tugevamana. Sotsioloog Niklas Luhmanni arvates ei ole sotsioloogia kui teaduse ülesanne mitte uurida sotsiaalse süsteemi eksistentsi tingimusi, vaid mõista, millised on need funktsioonid, mis hoiavad süsteemi tasakaalus väliskeskkonnaga. Süsteem on võimeline vastu seisma välissurvele sõltuvalt oma sisemise keerukuse astmest – mida komplekssem on süsteem, seda kaitstum on ta välisele survele. Kõik sotsiaalsed süsteemid asuvad mingis keskkonnas.³² 2022. aastal asutati Kunstiasutuste Liit, mille alla kuulub 29 kunstivaldkonna organisatsiooni. Liidu eesmärk on tagada kunstivaldkonna

29 P. Vihma, M.Lippus, Kogukonnauuring. Eesti kogukondade hetkeseis. Uuringuraport. 2014, lk 9. <https://www.kysk.ee/failid/Upload/files/Uuringud/Kogukonnauuring.pdf> (vaadatud 3.XII.2022).

30 P. Raamat, magistritöö Kommunikatsioon kui organisatsiooni looja – kolm peamist CCO (Communicative Constitution of Organization) lähenemist. 2015, lk 12. https://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/46884/raamat_priit_ma_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y (vaadatud 29.XI.2022).

31 N. Luhmann, Sotsiaalsed süsteemid. Tartu: Ilmamaa, 2009, lk 233.

32 Õigussotsioloogia, Niklas Luhmanni tutvustus.

https://oigussotsioloogia.fandom.com/et/wiki/Niklas_Luhmann (vaadatud 29.XI.2022).

elujõulisus, panna valdkonna hääl ühiskonnas kõlama ning seista Liidu liikmete huvide eest.³³ Süsteemide rägastik, mis oma kompleksuses ei lase häälil vaibuda, suudab oma keerukuses vastu seista välismaailma pingetele. Tegevussüsteem eeldab kommunikatsiooni, mõlemad peavad koos toimima ning on hädavajalikud sotsiaalse keskkonna kestmisele.

„Sotsiaalne süsteem ehitab end seega üles kui tegevussüsteem, aga peab seejuures eeldama tegevuse kommunikatiivset konteksti; seega on mõlemad hädavajalikud, nii tegevus kui ka kommunikatsioon, ja mõlemad peavad pidevalt koos toimima, et võimaldada reproduktsiooni reproduktsiooni elementidest.“³⁴

Projektijuhtimine

Sagedaseks töönormiks kunstnikul on toimetada projektist projekti, olgu selleks isiknäituse korraldamine, eratellimus või muu taoline. Sellega kaasneb üldjuhul rahastuse taotlemine, alltöövõtjate leidmine, materjalide tellimine vm organisatoorne tegevus. Projektijuhtimist seostatakse eelkõige suurte eelarvetega üritustega. Eelarvamus, mis on väärt kummutamist, sest ka väiksemate eesmärkide kvaliteedi tagamiseks on vajalik meeskond. Näen, et kunstnike kogukondadel on suurettevõtetega sarnased printsiibid. Kui ettevõtted on jagatud osakondadeks, mis ühise eesmärgi nimel teevad koostööd, siis miks mitte seda malli kasutada ka eraettevõtjatest kunstnike puhul? Kunstnikuna analüüsida enda tugevusi ja võimalusi, mida teenusena teistega jagada, võimaldaks viljeleda professionaalsetel alustel koostööd.

Ühe uue, kuid populaarse ettevõtlusvormina on meie teadvusesse jõudnud startup-i formaat, mis paljuski saab oma algusaastatel toimida vaid vaimse kogukonna toel. Ideed, mis oma uudsuses võivad näida võimatud vajavad elluviimiseks tugevat usku ja kaasamõtlemit, lisaks investoreid. Tallinnaski tegelevad Garage48 ja Lift99 on alguse saanud vajadusest pakkuda tugisüsteemi heade ideede elluviimiseks. On ideid, mis peavadki ideedeks jääma, samavõrd palju on ideid, mis ei pea ega tohi ideedeks jääda.

Kunstnikud oma individualismis on sarnases olukorras, kus head ideed jäävad liiga sageli tiheda töökoorma all kas teostamata või teostuselt nõrgaks. Et jõuda lõppvooru riigihangetel kandideerimisel, stipendiumi avalduste kirjutamisel, on äärmiselt vajalik olla korrektne ja mõjuv juba esimeses etapis. Ajanappuses, väsimuses, tekivad liiga kiiret loobumismõtted, oma ideede tugevuse kahtlused. Võimaliku kunstnike omavahelise niidistiku loomine koostöö edendamiseks aitaks olla aktiivsem ja tulemuslikum oma töös.

Sarnastele lähtepunktidele ja lahendustele viitab Maria Möldereri intervjuu muusikaettevõtlusest Ivo Lille ja Virgo Sillamaaga. 2019. aastal

33 Kunstiasutuste Liit. Liidust, <https://www.kael.ee/liidust/> (vaadatud 25.III.2023).

34 N. Luhmann, Sotsiaalsed süsteemid. Tartu: Ilmamaa, 2009, lk 233.

avati muusikaprodutsendi õppekava Otsa koolis, eesmärgiga hoida muusikaettevõtlust aktiivse ja jätkusuutlikuna. Virgo Sillamaa ütleb: „Valdkond on lai, muusika väärtusahel on oma mitmeharulises moodustab rikkaliku ökosüsteemi, kus on palju spetsiifilisi rolle. Praegune ja tulevane muusikaettevõtja võib oma niši leida mitme rolli üsnagi unikaalses kombinatsioonis, kuna ärimudelid on eelmise sajandi omadega võrreldes palju rohkem killustunud ja segunenud. Õppekava eesmärk on luua rikastav keskkond kõigile neile muusikavaldkonnas toimetajatele, kes võivad edaspidi teha üsna erinevaid asju artisti mänedžmendist muusika kirjastamise või festivalidele kommunikatsiooniteenuse pakkumiseni.“³⁵

Kogukondlik mõtteviis loovettevõtluses

Klaasikunstniku tegevusala kuulub loovtööstuse alagruppi, mis omakorda kuulub loomemajanduse alla. „Eestis viidi 2005. aastal läbi esimene loomemajanduse kaardistus, mille raames püüti sõnastada ka definitsioon ja määratleda valdkonnad.

Definitsiooni sõnastamisel lähtuti peaaesjalikult Suurbritannias kasutusel olnud lähtealustest, mille järgi on loomemajandus majandussektor, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel ning mis on võimeline looma heaolu ja töökohti intellektuaalse omandi loomise ja kasutamise kaudu.“³⁶

Suurem osa kunstnikest on loovettevõtjad, mis tähendab, et peamiseks eesmärgiks on tegeleda oma loominguga ja alles siis tuleb ettevõtlus. Klaasikunstnik Ivo Lill on öelnud: „Kui inimene võtab kunsti kui rahateenimist või meelelahutust, siis minu meelest ei ole mõtet seda teha. Väga lihtne. Loomulikult tuleb raha teenida ja aga see on kõik ju boonuse seal. Kui sa hakkad selle pealt ennast üles ehitama, no see on ju täielik kaos. Minu meelest kunst algab sealt, kus lõppeb meelelahutus.“³⁷

Loomeettevõtluses ei ole esmane eesmärk ilmtingimata kasumeid suurendada ja laiendada, vaid oma loominguga tegeleda, mis on oma olemuselt rohkem indiviidide põhine. Üldiselt luuakse ainuexemplare, töö lähtepunktiks on eratellimused, väikeste tiraažide tootmine, mis ei nõua suurt meeskonda. Ettevõtluse vorm on vajalik, et kunstnik saaks oma töid teostada ühiskonnas kehtivate reeglite raamistikus, kuid ei ole saanud alguse soovist olla ettevõtja, vaid on ameti juurde kuuluv kohustus. Kunstnik paljuski vastutab ainuisikuliselt kõikide ettevõtluse juurde kuuluvate aspektide eest, kohati mõjub see loometööle pärssivalt, võttes liigset energiat tegeleda valdkondades, milles ei tunta ennast kõige tugevamana.

Eestis on olemas ka inkubatsiooniprogramme pakkuvaid keskusi, kus

35 M. Mölder, Muusikaettevõtjad vahendavad praktilisi oskusi - Sirp, 31.V.2019, lk 16-17.

36 Loov Eesti Loomemajandus, <https://www.looveesti.ee/loomemajandusest/loomemajandus-eestis/> (vaadatud 13.XII.2022).

37 Intervjuu I. Lill, 5.V.2018. Intervjuu autori omanduses.

peamiseks eesmärgiks on pakkuda loovettevõtluses tuge ja teadmisi müügi kasvatamisel, põhifookus on ettevõtluse arendamine. Enim tuntud kohad on Tallinna Loomaikubaator ja Loov Eesti. Nagu inkubatsioon ütleb, siis tegemist on kindlaks määratud tähtajaga, millal saab programmis osaleda, Loov Eesti koondab enda alla kõikvõimalikku infot, mis seotud loovettevõtjaga, alates programmidest, kus osaleda, toetused jm vajalik. Loov Eesti täidab kogukondlikku mõtteviisi ettevõtluse aspektist.

Kogukondlik tugi vaimse tasakaalu ja enesearengu toetamise näol on pigem sotsiaalmeedias toimuv nähtus nagu nt kunstiopetajatele suunatud grupp KUHI, kus jagatakse soovitusi ja infot ning kus saab küsida valdkonnasisest nõu. Vaimse kriisi olukorras või selle ennetamiseks on kunstnik võrdlemisi üksi ning abi saamine ja küsimine on kaootiline, juhuslik. Niisamuti enesearendamise võimalused on paljudele juhuslik, siinkohal tuginen kogemustele ja vaatlustele klaasikunstnike seas.

Tööstuskunsti komitee

Lähi ajaloost saab välja tuua kogukonna keskusele sarnastel eesmärkidel kokku kutsutud ühingu – Tööstuskunsti komiteed.

Tööstuskunsti komitee kutsuti kokku 1967. aastal seoses rahva elatustaseme tõstmise programmi elluviimisega. Märgitakse, et elanike sissetulekud suurenevad ning sellest tulenevalt peab ka rahvatarbekaupade tootmine ostujõu suurenemisega sammu pidama. Kõik need muudatused eeldavad, et toodang peab pidevalt uuenema ning kvaliteet peab paranema. Vabariigis tegutses tol hetkel ligi 250 kunstnikku erinevates tööstusettevõtetes ning oli selge, et kunstnikele peab andma sõna, nii koondati nende tegevus Eesti Vabariigi Tööstuskunsti Nõukogu alla.³⁸

Tööstuskunsti komitee juhatajaks sai klaasikunstnik Ingi Vaher. Tööstuskomitee koosolekute protokollidest saab aimu, et toonased probleemkohad on aktuaalsed ka tänapäeval. Vajadus kunstnike koondavate liitude, ühingute osas on vaatamata ajastule ja riigikorrale jätkuvalt olemas. Tööstuskomitee tegevust pärssis toonane riigikord ja ka tõik, et komiteed juhib naine.

Üks näide eesmärkidest:

a) koondada vabariigi tööstuskunstnikke ja kõiki teisi kunstilise konstrueerimise valdkonnas töötavaid spetsialiste nende loomingulise töö paremaks koordineerimiseks ning loomingulise aktiivsuse ja initsiatiivi arendamiseks, mis tagaks tööstustoodangu kujundusliku taseme tõusu ja abistaks kunstnikke loomingulises töös. Selleks organiseerida loenguid, seminare, stuudioid, näitusi,

³⁸ Rahvusarhiiv, ERA.R-1906.1.478. Komitee eesmärk ja ülesanded.

nõupidamisi, kunstnike tööde arutelusid ja analüüse, ülevaatusi ning konkursse.³⁹

Esimeseks tegevuseks peale ühingu loomist oli leida võimalusi korraldada kunstnikele loenguid, töötubasid, väljasõite enesetäiendamise eesmärgil, mis tõstaks kogu valdkonna kvaliteeti. 1968. aasta protokollis on välja toodud ürituste plaan, kus kavatakse korraldada tööstuskunsti näitus; kunstiajaloolised loengud 20. sajandi kunstivooludest ja Vana-Tallinna arhitektuurist; näitlik loeng-üritus „Tööstuskunstnike tööpäeva analüüs“; loeng „Mis on reklaam?“ „Mis on kaup?“; joonistamise stuudio soovijad tuleks välja selgitada; ekskursionid vabariigis. 1970. aasta tööplaanist saab näha, et eesmärgid on saavutatud, toimuvad kord kuus regulaarsed loengud.

Kuna komitee koondas erinevaid tööstusharusid, siis väga spetsiifiliste küsimustega tegeleda ei saadud, jälgiti suure pildi probleemkohti. 1974. aasta Tööstuskunstikomitee töö aruandes on välja toodud, et komitee iseärasuseks on see, et hõlmab väga erinevate erialade tööstuskunstnikke. Seetõttu kitsalt erialaseid, ühe tööstusharuga seotud küsimusi ei ole võimalik käsitleda. Teemade valikul on seetõttu püütud leida selliseid teemasid ja probleeme, millised huvitaksid enamikku.⁴⁰

ARS

1975. aastast tuntakse ARSi nime all ENSV Kunstifondi kunstitoodete kombinaati, kus oli keraamika, nahkehistöö, metallehistöö, tekstiili, dekoratiivkudumise, kujundustöö ja monumentaalkunsti ateljeed. Läbi aastate rakendati tööle värskelt diplomeeritud kunstnikke, Tootmisse läks 1400 kavandit nii kombinaadis töötavate kui ka vabakunstnike loomingut.⁴¹

ARS andis tollastele kunstnikele väljundi ja kuuluvus- ning kindlustunde. Sai tegeleda loominguga, kuid tellijaid ei pidanud ise otsima. Nahakunstnik Ivi Laas on öelnud, et ta ei kujutaks ette, kuidas tänasel päeval noored kunstnikud iseseisvalt hakkama saavad. ARS-is töötamine oli tema jaoks suur tugi. Samas oli see ka närviline aeg, kui väga tiheda intervalliga tuli teha komisjonidele kavandeid. ARS oli tema jaoks lihtsalt töökoht, kus kõik tegelesid intensiivselt oma projektidega, suurt töövälisest suhtlemist ei olnud. Iga-aastased tarbekunsti näitused olid need, mis liitsid kunstnikke ning tekitasid teatavat kogukondlikku tunnetust.⁴²

Kunstnikud tänapäeva tõesti igatsevad võimalust teha koostööd kindlate tellijatega, mis tagaks teadmise, et jooksvad kulud saavad kaetud. Võrreldes

39 Rahvusarhiiv, ERA.R-1906.1.478. Tööplaan.

40 Rahvusarhiiv, ERA.R-1906.1.626a. 1974. aasta Tööstuskunstikomitee töö aruanne.

41 K. Lobjakas, Kunsti ja tööstuse vahel. Kunsttöodete kombinaat. Tallinn: Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, 2014, lk 12-20.

42 I. Laas, suuline vestlus autoriga, 28.III.2023. Märkmed autori valduses.

ARS-iga on kunstnikel hetkel rohkem mõttevabadust, mis kohati tasakaalustab kaootilist tellimustööde rütmi.

Eesti kogukonnad täna

Tallinnas toimetas **Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik** (SEV) ehk sotsiaalseid ettevõtteid koondav kogukond, mis haakub kunstnike põhimõtetega muuta ümbritsev keskkond paremaks, tähelepanu all on inimeste heaolu ja hoidmine. Võimalust kuuluda kogukonda, mis pakub motiveerivat tuge ja mõistmist ettevõtte majandamisel sarnastel alustel.

Sotsiaalsed ettevõtted on ettevõtted, mille põhieesmärgiks on luua positiivset mõju ühiskonda. Lihtsamalt öelduna – sotsiaalsed ettevõtted müüvad oma tooteid või teenuseid eesmärgiga muuta maailma paremaks. Sotsiaalsete ettevõtete ühiskondlik eesmärk tähendab nende otsest panustamist inimeste toimetulekusse ja heaolusse ning loodus- ja elukeskkonna soovitava seisundi püsimisse. Ettevõtlus tähendab tegutsemist majandusüksusena, st kaupade või teenuste pakkumist tasu eest püsiva tegevusena.⁴³

Sotsiaalne sidusus – sarnaste eesmärkidega inimestele platvormi pakkumine. Keskkonna loomine mõtete jagamiseks, seda nii enesearengu, kaasmõtteleja, kui probleemkohtade aruteluks ja lahendusteks.

Kogukond pakub liikmetele:

- olla kursis kõige põnevamate uudistega sektoris,
- jagada üksteisega väärtuslikke võimalusi üksteise aitamiseks,
- aidata igaühe ettevõtmisel maksimaalse kiirusega kasvada läbi parima saadaoleva teadmuse,
- kujundada üheskoos sotsiaalse ettevõtluse tulevikku Eestis ja lähiriikides.⁴⁴

Kogukondlik tugi ettevõtlusvormile, mis ei ole veel kõige tavapärased, kuid siiski vajalik ja mitmeid inimesi kõnetav. Kogukonna tegevuse ja aktiivsuse läbi integreeritakse ühiskonda laiemalt ettevõtlust, mis mõjub kui nišši valdkonda kuuluv, kuid mille eesmärk on saada normaalsuseks ettevõtluses ja ühiskonnas laiemalt.

Materiaalne tugi – ühtse tööruumi jagamine, mis säästab individipõhiselt tervesse vajaminevasse masinaparki investeerimisest.

Tallinnas tegutseb **Naked Island**, mis on kõigile tegutsejatele avatud oskuskeskus, töökojamaja ja loomeruum. Tegemist on kaasaegse ja mugava töö- ja loomekeskkonnaga inimesele, kel on vaja keevitada, hõõveldada, saagida, puurida, valada, kruvida, se pistada, aga miks mitte ka disainida,

43 Sotsiaalne Ettevõtlus. Tutvustus, <https://sev.ee/kasulikku/sotsiaalne-ettevotlus/> (vaadatud 6.XI.2022).

44 Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik <https://sev.ee/liitu-kogukonnaga/> (vaadatud 3.XII.2022).

Naked Island eesmärk:

- Eestis tegutsevate loomeettevõtete töökojatingimuste parandamine, juurdepääsu loomine vajalikele seadmetele ja masinatele ning kompetentsi tõstmine tootmiseks vajalike tehniliste seadmete käsitlemise alal.
- Eestis tegutsevate loomeettevõtete konkurentsivõime ja ekspordimahtude suurendamine, nende kasvupotentsiaali toetamine piirkondlikel, riiklikel ja rahvusvahelistel turgudel.
- Eestis tegutsevate loomeettevõtete omavahelise ja teiste majandussektoritega koostöö arendamine.⁴⁶

Välisriigi kogukonna näited

Oasis and Lagoon

Oasis and Lagoon on Amsterdamis baseeruv, 2014. aastal kahe kunstniku, Cathelijne Engelkes'i ja Marcel van Kan'i poolt ellu kutsutud programm, mis on suunatud erineva tausta ja kogemusega kunstnikele. Nad kirjeldavad endid nii: „Oasis & Lagooni eesmärgiks on luua ajutine lava läbi töötubade, sekkumiste ja manifestatsioonide, et arutleda ja küsitleda igapäeva heaolu üle, andes seeläbi hoogu uute ideede sünnile.“⁴⁷

Cathelijne ja Marcel on mõlemad ehtekunsti taustaga, kes tänasel päeval töötavad lisaks ka õppejõududena Hollandis. Cathelijne näeb igapäeva elu, kui kujutlusvõime ja loomingu mänguväljakut. Argielu ei tähenda tingimata reaalsust. Loovust saab tuletada tegelikkuse ja kujuteldava piirilt, et jõuda järgmise kunstilise mõtlemise tasemeni.

Oasis & Lagoon korraldab keskmiselt kaks loomereisi ja/või kohtumist kuskil Euroopas, mis on peamiselt suunatud klaasi, keraamika ja tekstiilmaterjalide uurimisele ja väljendusvahendile. Kunstnikud ja disainerid, kellele taolised inspiratsioonireisid ja kohtumised on suunatud, ei pea olema antud erialade taustaga, eesmärk on luua ideeaistinguid, kohtumispunkte, mõtlemisaine kogumist läbi uute situatsioonide, tundmatusse minekuga. Taolised nihestused mõjuvad sageli inspireerivalt ja edasiviivalt. Uute suhete ja kogemuste loomise taustal areneb meel. Oma tegutsemisaastate jooksul on neil kogunenud eriilmelisi ja rahvusvaheline kogukond, kellega nad suuremas või väiksemas, tihedamas või harvemal juhul kohtuvad kas grupina või üks-ühele mentorlusena, et hoida ja innustada üksteise teekondi.

45 Naked Island. Tutvustus, <https://nakedisland.eu/meist/> (vaadatud 13.XII.2022).

46 Naked Island. Projekti EU52974 kokkuvõte, <https://nakedisland.eu/eu52974/> (vaadatud 13.XII.2022).

47 Tõlgitud inglise keelest Oasis & Lagoon'i tutvustavast tekstist. Originaal autori omanduses. 6.III.2023.

Nii loevadki nad ennast justkui kogukonnaks, mis toimib oma loomulikus liikumises ja muutumises, kellegi jaoks on mingil kindlal ajahetkel aktiivsem osalemine vajalikum, teisel hetkel passiivsem. Kui toimuvad konkreetsete töötoad või inspiratsioonireisid, siis selles osalemiseks kunstnikud peavad maksma osalustasu, mille sisse kuuluvad kõik kulud alates transpordist, stuudiote rendist, ööbimiseni. Kunstnikele pakub see võimalust olla osa grupist, kogeda midagi uut ja teistsugust, luua kontakte grupiseselt ja ka reisi sihtpunktis olevas töökojas töötoas osaledes.

Not Quite

Not Quite on Rootsis, Västra Götalandi maakonnas tegutsev erinevaid kunstivaldkondi ühendav keskus, mis on saanud alguse ja suunatud professionaalsetele kunstnikele. Kokku on umbes 70 liiget, kellest ligikaudu 40 elab Fengersforsis või selle lähedal. Keskuse liikmed kasutavad Not Quite'i mitmel erineval viisil – näitusepindu, müügivõimalusi Noti poes, kollektiivsete töötubade kasutamisel, kursuste või raamatupidamisteenuste abi saamisel.

Not Quite'i on kogukond ja organisatsiooni kujundatakse koos, mis on peamine põhjus uutele liikmetele liitumiseks ning vanemad liikmed jäävad. Koos luuakse ühine koht nii endale, kui teistele mida külastada, kus olla, töötada ja kogeda.

Not Quite igapäevatööd juhib juhatus, mille alla kuuluvad veel viis väiksemat osalise tööajaga tasustatud meeskonda, kes vastutavad näitustele, projektidele, administreerimisele, turundusele, kauplusele, liikmeskonnale ja rahvusvahelistele suhetele. Veel üks väike osalise tööajaga töökoht on turunduse juhtimiseks ja suurem rahanduse koordineerimiseks. Paljuski juhendatakse doocracy meetodile, mille põhimõtted on järgmised:

- Võtke asjad enda kätte ja lahendage probleem;
- Töö tegijal on õigus otsustada, kuidas seda teostatakse;
- Kõigi liikmete huvid on võrdselt väärtuslikud;
- Kui mitu liiget seavad kahtluse alla ühe või mitme teise liikme tehtud töö, siis seda arutatakse ja tegija võib seda uuesti teha;
- Korraldage nii vähe kui võimalik ja tehke nii palju kui võimalik, mitte piirates liikmete ettepanekuid pika konsensuse kaudu.

Täispikk tutvustus on Lisas 3.

Tegevusmudel Doocracy

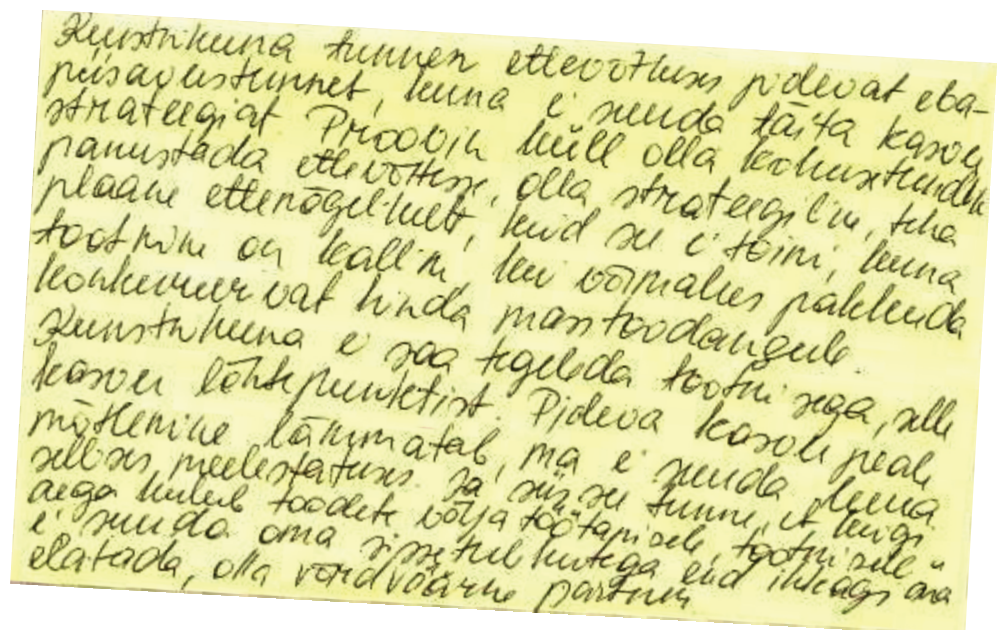
Kogukonna keskusi uurides jõudsin sellise mõtte- ja tegevusmudelile nagu doocracy, mis on organisatsiooniline struktuur, kus üksikisikud valivad endale rollid ja ülesanded ning täidavad neid. Vastutus lasub pigem inimesel endal, kes pakub välja, et hakkab seda tööd tegema, kui et saab valituks läbi konkursi tööd

tegema.⁴⁸ Rootsis tegutsev kunstnike ühendav kogukond Not Quite lähtub do ocracy põhimõtetest, nende mudel on järgmine:

Meie jaoks tähendab do ocracy, et see, kes tegutseb, vastutab ka teostuse eest. Praktika näitab, et liikmed jälgivad Not Quite'i suunda, kus tulemuseks on organisatsioon, mis muutub paralleelselt oma liikmete huvidega. Kui töötubade või traditsiooniks saanud ürituste korraldaja liikmed ei näita välja enam soovi organiseerida, siis me seda tegevust enda kavas ei hoia. Kui keegi ei taha konkreetset üritust pidada, või töötada mõnes töökojas, siis see eemaldatakse, et luua ruumi millegi uue moodustamiseks. Samuti tekivad ja kaovad töörühmad ja muutuvad erinevad koosseisud, seda vastavalt entusiasmile ja vajadusele. Originaaltekst Lisas 4.

Tasaareng

Tasaarengu, inglise keeles *degrowth*, üks põhiteese on lihtne tõdemus, et lõputu kasv lõplike ressursidega planeedil ei ole loogiliselt ja füüsiliselt võimalik. Samas ei ole aga optimaalne ka kogu inimtegevuse kohene ja täielik lõpetamine.⁴⁹

Ükskõik mille vähendamine on üsna võimatu ühiskonnas, mis näeb arenguna vaid kasvamist. Seega on möödapääsmatu vabastada ühiskond igavese kasvu kinnisidest. Eesmärgiks on muuta inimeste emotsionaalset reaktsiooni, kui mõeldakse majanduskasvust – selle tingimusteta armastamise asemel peab tekkima pelgus ja kahtlus.⁵⁰

Tasaarengu mõttelaad sai alguse 1970ndatel ja on välja toodud, et esimesed majandusteadlased, kes rääkisid majanduskasvust, ei mõelnud kasvust kunagi

48 Do'Ocracy mõiste <https://communitywiki.org/wiki/DoOcracy> (vaadatud 8.XI.2022).

49 M. Vasser, Tasaareng ehk miks majanduse ei pea kasvama, 14.I.2019. <https://www.muurileht.ee/tasaareng-ehk-miks-majandus-ei-peat-kasvama/> (vaadatud 17.XII.2022).

50 Mis on tasaareng <https://tasaareng.info/mis-on-tasaareng/> (vaadatud 6.XII.2022).

Tasaarengu ja sotsiaalse ettevõtluse kontseptsioonid võiksid olla toetavaks õlaks kunstniku, kui ettevõtja tegevuses. Näen siin võimalust kaasata kogukonnatöösse mentoreid, kes saaksid julgustada kunstnikke ettevõtluses selliselt, mis annaks tunde, et nii on ka täiesti võimalik ja õige. Kunstniku töö ja sissetulekud on pidevas muutumises, mis tekitab närvilisust ja toob lauale ikka küsimuse, kas jätkata või vahetada ametit millegi turvalisema ja tasakaalukama vastu. Kuigi olles ka ise pidevalt kimpus antud teemaga, kas jätkata või mitte, siis näen, et mõni toetav sõna, koostöö, ühine projekt, mõttekaaslaste olemasolu annab jõudu jätkata. Sooviksin, et kõik kunstnikud, enne kui nad teevad loobumisotsuse, saaks võimaluse konsulteerida, vaadata üle võimalused, et olla kindlad eriala vahetamisest.

TÖÖMUDELITE VÕIMALIKUD NÄIDISED

Praktika Joanna Bird Gallery's

Üheks olulisemaks mõjutajaks minu eesmärkide püstitamisel oli kahekuuline praktikakogemus Joanna Bird Gallery's. Sain vahetult näha kunstniku ja galeristi vahelist koostööd, millistel alustel see antud galeriis toimus. Suhestusin vaatluste käigus nii kunstniku, kui galeristi perspektiivist.

Galerii töö põhines suuresti usaldusel ja avatud suhtlemisel. Galeristil oli kunstniku töös oluline roll, tema poole võis pöörduda nii igapäeva jooksvate küsimuste, kui loominguliste nõuannete korral. Oli näha, et galerist hoolis oma kunstnikest ja kunstnikud hindasid seda suhet. Näiteks andis kunstnik galeristile teada kliendist, kes oli saanud tema teose kohta infot läbi galeriitegevuse ning soovis nüüd otse kunstnikuga tehingut sõlmida. Hea suhte hoidmise nimel, kaasas kunstnik siiski ka galerii.

Märkimisväärne aeg galerii tööst kulus kindla kunstniku tutvustamisele läbi otse kontakteerumiste potentsiaalsete klientidega nagu ettevõtted, ühingud, kolleksionärid. Taoline töömeetod eeldab põhjalikku kunstniku profiili loomist, läbi mille jõuti teadmiseni, kelle huvifääri võiks kunstniku tööd liigituda. Tegemist oli ajamahuka, kuid tulemusliku ettevõtmisega. Personaalne lähenemise ja nutikas strateegia viis tänuliku kliendini. Näen, et taoline koostöövorm – isiklik lähenemine kunstnikule ja isiklik lähenemine kliendile – võiks olla ka üheks minu peamiseks väljundiks. Joanna Bird Gallery's oli korralikult struktureeritud kliendi andmebaas, mis aitas selekteerida info jagamist vastavalt kliendi huvidele. Sellega välditi inimeste ülekoormamist erineva infoga. Galeristi eesmärk on luua samaväärselt usalduslikud suhted nii kunstnikega, kui klientidega, et hoida pikka ja jätkuvat koostööd.

51 Tasaarengu ajalugu <https://degrowth.info/about/history-of-degrowth> (vaadatud 17.XII.2022).

Sarnastest ootustest kirjutab Kaarin Kivirähk Areenis „Eesti kunstnike unistuste galeriid“. Maarit Murka: „Nii et kui mul oleks galerii, siis peaks suhtlus olema kogu aeg norm, mitte vaid siis, kui midagi vaja. Teiseks peaks see suhe olema aus, nii finantsides ja ka muus. Kolmandaks võiks olla galerii mäenedžeri rollis, kes ka leiab ja loeb eri projektide kohta ja suhtleb eri kuraatoritega ja pakub kunstnikule, et näe, see võiks sulle sobida ja selline projekt lisaks, mitte vaid piirduda näitustega oma kodugaleriis. Näituse ajal ja pärast võiks olla ka kokkuvõttev moment ja tagasiside, see aitaks endal ka asju analüüsida ja edasi mõelda. Muidu oled nagu kana pimeduses. Midagi tegid, aga keegi sõnagi ei ütle. Paned näituse üles, võtad alla ja kõik.“⁵²

Jaanus Samma: „Galerii ja kunstniku vahel peab olema usaldus, seda nii sisulistes asjades kui ka majanduslikes küsimustes. Kummagi osapoole töö ei ole lihtne, aga koostöö sujub kui üksteist toetatakse ja partneri tööd tunnustatakse.“⁵³

Peeter Laurits: „Jälgib kunstniku arengut, diskuteerib, annab tagasisidet ja vajadusel nõu. Ühesõnaga täidab ka treeneri rolli.“⁵⁴

Taoline suhe saab tekkida vaid sügavast mõlema osapoole soovist, samuti peab andma aega suhte arenemisele ja loomisele.

Koostöö kunstnikuga

Järgnevalt toon enda näitel välja võimalused, millega mina saaksin oma erialast ökosüsteemi täiendada. Sama võimalus ja õigus on igaühel, kel on selleks soovi.

Pakutav koostöö nimekiri on varieeruv alates tehniliste lahenduste otsimisest, pikema tegevuskava planeerimise, kontaktide otsimise, ideede pörgatamiseni. Eelkõige soovin keskenduda üks ühele projektidele kunstnikuga, lahendades just tema vajadustest tulenevaid ülesandeid.

Koostöö alguspunkt võib olla kahesuunaline, kunstniku pöördumisest minu poole või vastupidi. Tuginedes varasematele kogemustele viia kokku omavahel hästi toimivaid kunstnikke, jagada praktilisi kogemusi, pakub mulle suurt rahuldust. Soovin kindlasti pakkuda kunstnikule oma nägemusi, mis võiks tema igapäevatööd rikastada. Ühest omaalgatuslikust näidisprojektist saab ülevaate järgmisest peatükist.

Minu klientideks saavad klaasikunstnike kõrval olla ka disainerid, ettevõtjad, eraisikud, kes soovivad klaasialast nõustamist, näiteks klaasist disainobjekti tehniliste võtete väljatöötamisel. Viimatisel koostöökogemusena konsulteerisin

52 K. Kivirähk, Eesti kunstnike unistuste galeriid, Maarit Murka, 12.X.2019. <https://ekspress.delfi.ee/areen/eesti-kunstnike-unistuste-galeriid?id=87721127> (vaadatud 18.XI.2019).

53 K. Kivirähk, Eesti kunstnike unistuste galeriid, Jaanus Samma, 12.X.2019. <https://ekspress.delfi.ee/areen/eesti-kunstnike-unistuste-galeriid?id=87721127> (vaadatud 18.XI.2019).

54 K. Kivirähk, Eesti kunstnike unistuste galeriid, Peeter Laurits, 12.X.2019.

<https://ekspress.delfi.ee/areen/eesti-kunstnike-unistuste-galeriid?id=87721127> (vaadatud 18.XI.2019).

kindla tunnihinde alusel ettevõtjaid, kelle eesmärk oli leida koostööpartnereid klaasist toodete valmistamisel. Praeguseks on neil toimiv lahendus ja valmistaja Eestis olemas.

Näide tegevusmeetodist – Residentuuriprogramm Rootsis

Kogemuste saamiseks, tegin magistriõppe käigus koostöö katse, korraldades residentuuri programmi neljale Eesti klaasikunstnikule Rootsisis, The Glass Factory's (TGF). Julguse sellisele lähenemisele sain Londoni praktika kogemusest. Taoline initsiatiivikus on ka näide doocracy'st, kus protsessid saavad alguse omaalgatusest, mis viiakse lõpuni.

Alustuseks vaatlesin erinevaid Eesti klaasikunstnikke, millises punktis keegi parasjagu on ning millega saaks residentuuris osalemine neile kasulik olla. Pakkumise tegin Tiina Sarapule, Piret Ellamaale, Maarja Mäemetsale ja Caspar Sillale.

Tiina Sarapu oli lapsepuhkuselt naasev, erastuudios tööd alustav kunstnik, kel seljataga pikk ning edukas karjäär õppejõuna. Tundus sobilik pakkuda tunnustatud õppejõule, kes on aastate jooksul mõjutanud ja suunanud paljusid tudengeid, inspireerivat keskkonda aktiivsesse tööellu naasmisel. Samuti võimalust teha koostööd professionaalsete klaasipuhujatega, kuna Tiina on ka üks viimastest kunstnikest, kellel oli võimalus disainida toode Eesti klaasitehasele.

Piret Ellamaa on ikka öelnud, et teda klaasipuhumise tehnikad ei köida ja ta ei näe, et seda oma töödes kasutaks. Tundus väljakutsena panna kunstnik oma seniste arvamustega vastakuti seisma ning vaadelda, kas ja milliseid uusi võimalusi see võib tema jaoks avada.

Maarja Mäemets ja Caspar Sild olid tol hetkel Olustveres klaasipuhuja assistendi eriala õpilased ning residentuur tundus hea motivaatorina leida praktikavõimalusi ja kontakte välismaalt. Lisaks anda võimalusi oma oskusi proovile panna ning teha koostööd teiste stuudiotega.

Kahenädalase residentuuriprogrammi eesmärk oli pakkuda kunstnikele võimalust teha koostööd meister-klaasipuhujatega. Kunstnikud said kas ise puhuda või lasta lähtuvalt oma tööjoonistele kohalikel klaasipuhujatel tööd teostada. TGF-l olid erinevad residentuuriprogrammid, kuid polnud meile sobivas formaadis nii oligi minu ülesanne uurida võimaluste kohta, kas ja kuidas saaks tulla neli kunstnikku korraga programmi osalema. Läbirääkimiste tulemusel saimegi võimaluse, kus TGF poolt oli rahaliselt kaetud nädal aega klaasipuhuja teenust, elamine ja sõit Tallinn-Boda-Tallinn.

Kunstnikud pidid ise tasuma söögi ja klaasivärvide eest, lisaks tekkis kohapeal võimalus rentida külmtöötlusstuudiot, mida kunstnikud ka kasutasid. Eestis toimus meil kolm koosolekut, mille käigus arutasime läbi iga kunstniku eesmärgid kohapeal, panime paika praktilised plaanid nagu nt transport

jne. Kunstnike kanda jäid tööjoonised, minu poolt oli tagada neile jooksvalt kõik muu. Kunstnikud ei pidanud üheski etapis tegelema läbirääkimistega, panustama ettemaksuga, tegema aruannet.

Residentuuri järgselt küsisin kunstnikelt tagasisidet. Küsimused ja vastused muutmata kujul on Lisas 5. Küsimused on koostatud 2018 aasta talvel, mil magistritöö lähtekohaks oli galerii ja galeristi koostöö kunstnikuga.

Tiina Sarapu kirjutas, et talle mõjus residentuuris osalemine julgustavalt, iseseisvalt oleks kulutanud aega kõhkluste alla ning loobumine oleks kergelt tulnud. Saadud kogemuse najal enam nii väga ei pelgaks kandideerida. Sarnaselt vastas ka Piret Ellamaa, kelle jaoks oli residentuuriprogrammis osalemine esmakordne, iseseisvalt kandideerima ei oleks hakanud. Ka Maarja Mäemetsale oli see esimene kord osaleda residentuuris, tänaseks on ta osalenud juba mitmetel välisresidentuuridel.

Piret tunnistab, et peale Rootsist saadud kogemusi on tal tõrge puhumistehnikate kasutamise vastu kadunud. Reis mõjus inspireerivalt.

Kokkuvõtvalt oli tegemist eduka projektiga, mis täitis oma eesmärgi, pakkuda kunstnikele enesetäiendamise võimalust, keskendudes olulisemale ehk loomingule. Minule isiklikult andis see tõendusmaterjali taolise teenuse pakkumise vajalikkusest ning kunstnike valmisolekust teha koostööd ning panustada sinna ka rahaliselt teenuse maksmise näol.

Rootsis sain tutvustada Eesti klaasikunsti laiemalt, mis viis uue koostööprojektini. TGF palus organiseerida Pâte de Verre tehnikas töötuba rootslastele, mis toimus 2021. aastal veebi teel.

Koostöö laiema kunstnike ringkonnaga

Individuaalsete koostööprojektide kõrval näen ka võimalusi teha projekte, mis kaasaks laiemat gruppi inimesi. Tunnen isiklikult vajadust erialasele enesetäiendamisevõimalustele Eestis, et hoida kokku kuludelt ja ajalt, mis kuluks transpordile ning teistele elukorralduse muudatustele. Kord või kahe aasta tagant võiks toimuda klaasialaseid töötubasid, see annaks võimaluse ka neile kunstnikele, kes erinevatel põhjustel välismaa töötubadest osa ei võta. Ideaalis võiks kunstnikud käia vähemalt kord iga aasta tagant inspiratsioonireisil või muul enesetäiendamise koolitusel, residentuuris vm. Paraku saavad kunstnikele sageli takistuseks kõrged hinnad ja vähesed toetusmeetmed.

Kui üheks suunaks oleks kutsuda oma ala spetsialiste Eestisse, siis kõrval väljundina võiks ka meie omad kunstnikud teha töötubasid nii Eesti kolleegidele, kui väljaspool tegutsevatele kunstnikele või huvilistele. Workshoppide toimumist saaks siduda ka teiste, silmaringi ja omavahelist suhtlemist soodustavate üritustega.

1. Kursused ehk workshopid

1.1. Tehnika alased, näiteks mingi kindla klaasmaterjali, näiteks kahelisklaas; kindla tehnika näiteks vesilõikuse kasutamine;

1.2. Tuntud kunstniku läbiviidud töötuba;

2. Sümpoosionid, mitmepäevane üritus koos esitluste, ettekannete, pop-up näitustega;

3. Uute koostööalaste võimaluste leidmine näiteks klaasi tehniliste uurimustega tegelevate institutsioonidega, näiteks TalTechiga;

4. Inspiratsiooniüritused, näiteks kunstnikega kohtumise õhtud;

5. Podcastide tegemine, mis oleks suunatud nii kunstnikele endile, kui ka erialast huvitanuile. Eesmärk koguda ja talletada infot ka tulevastele põlvetele;

6. Artiklite kirjutamine mõnest näitusest, kunstnikust, sündmusest. Võimalik koostöö kultuuriväljaannetega.

KLAASIKUNSTI KOGUKONNA VISIOON

Kogukonna keskuse formaat võimaldaks koondada enda alla erinevaid meetodeid, mida kunstnik vajab oma töö professionaalsuse hoidmisel. Tuginedes vestlustele ja küsitluse tulemustele, mis on nähtav Lisas 6, joonistus tugevalt välja vajadus erialase enesetäiendamise vastu. Sellele järgnes kaootiliselt kas näitusetegevus, müük, projektijuhtimine. Füüsilise tööruumi pakkumine ei ole hetkel vajalik, kuigi ühe vajadusena näen klaasipuhumisstuudio loomist Põhja-Eestisse. Olustvere klaasikoda töötab pideva ülekoormuse all, tellimustööde valmimisaeg tipphooajal võib küündida kahe kuu pikkuseks. Koostöö saab toimida vaid väga hästi planeerides, viimase hetke tellimusi puhumistehnikates ei pruugi kunstnik olla võimeline tegema.

Kogukonna võimalikud väljundid:

- Eesti klaasikunstnik viib läbi töötoa teistele Eesti klaasikunstnikele;
- Eesti klaasikunstnik viib läbi töötoa väliskunstnikele;
- Välisriigist tuleb kunstnik, kes viib läbi töötoa Eesti kunstnikele;
- Välisriigist tuleb kunstnik, kes viib läbi töötoa nii Eesti, kui välismaal tegutsevatele klaasikunstnikele;
- Töötoad erialast väljaspool tegutsevatele inimestele, näiteks teise valdkonna kunstnikele, disaineritele;

- *Erialast väljaspool tegutseva inimese töötuba klaasikunstnikele, näiteks mõne kujundusprogrammi tutvustus, turundus või muu;*
- *Residentuuriprogrammid välismaal;*
- *Residentuuriprogrammi pakkumine väliskunstnikule Eestis, mille läbi saaks tutvustada eestlaste loomingut ja saada osa tema loomingust;*
- *Ühised inspiratsioonireisid Eestis ja väljaspool.*

JÄRELDUS

Antud töö peamine fookus on olnud kunstniku toetamine läbi erinevate tegevusmeetmete. Kui töö kirjutamise fookus on jäänud samaks, siis meetodid ja vajadused on muutunud. Mõjutajateks on olnud aeg, mis ühelt poolt on veninud pikale, teisalt andnud võimaluse settida ja jälgida, kas murekohad on jäävad või hetkepõhised. Töö kirjutamise aega on jäänud ka tervet maailma mõjutanud pandeemia, mis lõi kaardid sassi pea igas valdkonnas ning andis põhjuse teha restart. Enda kurvastuseks tuleb tõdeda, et mitmed kunstnikest sõbrad ei olegi sellest välja tulnud ning lahenduseks on ameti vahetus. Kuidas jääda toimima elu turbulentsis, mida mõjutavad nii sisemised, kui välismaailma tuuled?

Mõistete valikus on laual olnud mitmeid variante, millest sobivaimaks kujunes kogukond. Kuna kunstnike vajadused ja ootused oma töö sujumaks ja kvaliteetsemaks muutmisel on väga erinevad, siis selgus, et näiteks oma tööde müük või turustamine, mida võiks eeldada, ei olnudki enam esikohal, mida kunstnikud ootavad ja mida eelkõige oodatakse koostööst galeriiga. Nii tundus ebavajalik koonduda galerii mõiste alla, ka juba seetõttu, et Eestis juba üks klaasile keskenduv galerii on ning kui kunstnike ootused on liikunud mujale, siis tuleks leida sellel sobiv vaste.

Enim puudutav aspekt, mida kunstnikud välja tõid, on suhtlemine, oma mõtete jagamine, testimine, valju häälega välja ütlemine. Kas selle jaoks on vaja mentorit? Psühholoogi? Tundub, et mitte päris, sest tegemist on pigem olukorraga, kus kunstnikud peamiselt töötavad üksinda oma stuudiotest ning tekib olukord, kus kogu raskuse on ühel inimesel, mis ühel hetkel võib muutuda kurnavaks ja tegevust pärssivaks. Seega siin ei piisa öla patsutusest või enda mõtete kõva häälega välja ütlemisest, tarvis on konstruktiivsest vestlustest, mis hõlmavad erialast kompetentsi. Luhman ütleb: „Täheendust saab mõista ainult koos kontekstiga ja kontekstina toimib igapäevaks ennekõike see, mille loovad tema enda tajuväli ja mälu. Lisaks, /... / sisaldab mõistmine alati vääriti mõistmist ja kui osalejatel pole võimalik lisaeldustele tugineda, siis kasvab vääriti mõistmise komponent nii suureks, et kommunikatsiooni jätkamine muutub ebatõenäoliseks.“⁵⁵ Lihtsalt öelduna on ka kunstnikel aegajalt hea teha koosolekuid, et saada ülevaadet, mis on tehtud, mis tegemata, mis plaanis, mis murekohad ja takistused. Siinkohal näengi väljundiks konsultatsiooni teenust, millel on konkreetne hind ja piirid, konfidentsiaalsuse lepingud jm säärane, mis tekitaks usaldust, samas annaks kunstnikule võimalust. Taolisi teenusepakkumisi oleme harjunud nägema ettevõtluses, aga millegipärast ei ole seda rakendanud loomevaldkonnas.

„Motiveerimata töölised, nagu Nõukogude ehitajad, ja masendatud töötajad, nagu Briti arstid ja õed, ei kannataks niivõrd töö all, mida nad teevad, kui selle all, kuidas see töö on korraldatud. See on põhjus, miks me ei tohiks töökoda, kui sotsiaalset

ruumi maha kanda. Nii tänapäeva, kui möödaniiku töökojad on sidunud inimesi ühte töörituaalidega, olgu nendeks siis üheskoos joodud tassike teed või rongkäik läbi linna; juhendamise kaudu, olgu selleks keskaja formaalne asendusvanemlus või mitteametlik nõustamine töökohal; ja silmast silma infojagamise teel.“⁵⁶

Kunstnikele omaselt peaks märksõnaks jääma midagi elulist ja hoomatavat, projektijuhtimine siinkohal tundub liig võõras ja ametlik, kuigi hõlmaks ka justkui neid aspekte, mis aitaks tagada töö latusamat kulgemist.

Kogukonnatöösse panustamine kunstnikuna

Suuremal või vähemal määral panustavad kunstnikud kogukonna töösse juba praegu, kuid seda pigem vajadusest tulenevalt. Üsna kiiresti saab kunstniku ametis selgeks, et valdkonnas orienteeruda, tutvuda kolleegidega, on vajalik koostöö ja omapoolne aktiivne panus. Kindlasti ei saa see olla eeldus, kuid on võimalik väljund kunstnikule jagada enda teadmisi ja oskusi. Omavaheline sidusus, kui meetod, mis võib kasu tuua ka valdkonnast väljaspool.

Mida pakub kogukond kunstnikule?

Kogukonna põhiideeks on koondada sarnaste huvidega inimesi, soodustada nende omavahelist koostööd, tekitada hingamine, mis hoiab koos. Kommunikatsioon läbi sotsiaalsete tegevuste. „Elkõige aktualiseerub sotsiaalne mõõde selles, et kommunikatsiooniaktid kui nähtav tegevus seob osavõtjaid vähem või rohkem. See tähendab, et nad väljendavad kommunikatsioonis ka midagi enda, oma arvamuste, hoiakute, kogemuste, soovide, otsustusküpsuse ja huvide kohta.“⁵⁷

Läbi kogukonna tegevuse saab pakkuda tuge teemades, mis vajavad tähelepanu ja seda just lähtuvalt kogukonnaliikmete vajadustest. Kogukonda võiks siinkohal vaadata, kui ettevõtlusvormi, kus eesmärk on kõigil ühine – antud juhul klaasikunstniku töö. Ettevõtluse alla kuuluvad osakonnad, mis aitavad seda eesmärki luua ja hoida. Kogukonna puhul oleks selleks struktuur, kus on välja toodud erinevad teenuste pakkujad, seda nii kogukonnasiseselt, kui väljaspoolt näiteks materjalide ja vahendite tarnijad. Andmeladu, mille abil jõuda kiiremini vastusteni. Kogukonna teine väljund on ka võimaluste pakkumine enesearengul, näiteks töötubade, loengute, inspiratsioonireiside ja muu taoliseks. Siin saabki siis üks teenuse pakkujatest täita projektijuhi rolli ning korraldada vastavalt kunstnike soovile töötoa organiseerimise või muu ürituse.

„Kommunikatsiooni tähtsamate saavutuste hulka kuulub süsteemi tundlikuks muutmine juhuste, häirete, iga liiki „müra“ suhtes. Kommunikatsiooni abil on võimalik muuta adutavaks see, mis on ootamatu, mis pole teretulnud, mis valmistab pettumuse. Seejuures ei tähenda „adutavaks“, et põhjusi mõistetakse

56 R. Sennett, Taidur. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia Kirjastus, lk 100.

57 N. Luhmann, Sotsiaalsed süsteemid. Tartu: Ilmamaa, 2009, lk 215.

õigesti või ollakse võimeline asjaolusid muutma. /... / Kommunikatsiooni kaudu loob ja suurendab süsteem oma tundlikkust ning astub nii, püsiva tundlikkuse ja ärritavusega varustatult, vastu evolutsioonile.“⁵⁸

Mida pakub kogukond inimestele, kes ei ole kogukonnaliikmed?

Kunstniku töö on tihedalt läbi põimitud suhetest enda sisemaailma ja välismaailmale loodavaga. Kunstnik loob paljuski asju teistele, aga seda läbi avades iseenda. Kui läbi kogukonna suudab kunstnik saada tuge oma loometöö tegemiseks, siis selle suurim kasusaaja ongi publik, kelleni kunstnik soovib jõuda, kellega kunstnik soovib suhelda läbi oma tööde. Nii ongi kaudselt kogukonnatöösse ja selle tulemissse kaasatud publik. Samas saab siin jällegi olla juba teadlikum, sihikindlam ning mitte jääda juhuslikkuse ootusele, korraldades üritusi, mis on avatud laiemale ringkonnale kui seda on klaasikunstnikud. Nendeks üritusteks saavad olla töötoad, nt toimus Kai Kiudsoo-Värvi ja Piret Ellamaa Pâte de Verre teemaline online töötuba, mille tarbeks tegi filmilõigud klaasikunstnik Rait Lõhmus ning kogu üritust koordineeris siinkirjutaja Kateriin Rikken. Töötuba oli suunatud Rootsi kunstnikele ja tellitud The Glass Factory poolt. Neli erinevat liiget, kelle ühendavaks lüliks on klaasikunst, teostasid projekti, millega jõuti laiemale publikuni.

Kogukonnatöö võimalikkus Eestis

Kogukonna formaati tutvustavas peatükist, vt lk 31, loeb välja, et kogukonnatöö vorm on eestlasele tuttav ja usaldusväärne. Võimaldab soodsa pinnase, millel tegutseda ja muuta tööpõld viljakamaks. Kogukondlik liikumine saab alata just sellest hetkest, kui eestvedajad on selleks valmis ja see ei eelda investeeringuid. Nagu iga uus asi, vajab see aega sisseelamiseks, tõendusmaterjalide loomiseks, mille najal inimesed saavad teha otsuse, kas kuuluda kogukonda või mitte. Kogukondlik käitumine saab olla projektipõhine ning areneda, liikuda, muutuda täpselt selles tempos või suunas nagu on jaksu, soovi või huvi.

KOKKUVÕTE

Käesolevas magistritöös vaatlesin ja mõtestasin klaasikunstniku toimimisvorme, arutledes võimalike lisand väljundite üle, mis rikastaks nii kunstniku individuaalse ja kolleegiaalse töö keskkonda. Magistritöö teema sai alguse isiklikust kogemusest klaasikunstile keskenduva galerii väljatöötamisest ja toimimisest Tallinnas. Kogetu andis palju mõtteainet ning teadmist, et mingi taoline kohtumispaiik kunstniku ja vaataja vahel on vajalik, kuid ei saa peamiselt finantsilistel kaalutlustel toimida tavapärase galerii põhimõtetel. Sellest johtuvalt oli kõige loogilisem jätk analüüsida tehtut ning leida alternatiivseid väljundeid magistritöö vormis ja seda tihedas koostöös kunstnike endiga. Aluseks olen võtnud klaasikunsti ja klaasikunstnikud, seda eelkõige soovist teha magistritööst endale realistlik tööjuhend, kus on väljundite kirjeldus, visioon kunstniku ja organisaatori sümbioosist. Samas võib töös toodud mudelit rakendada erinevates kultuurivaldkondades.

Magistritöö teises peatükis kirjeldan Eesti klaasikunsti hetkeseisu, klaasikunstniku toimimise mehhanisme ja võimalusi. Annan ülevaate töökeskkonnast ja sihtgrupist, kellele on suunatud minu ideed ja mõtted. Läbi selle kooruvad välja punktid, mis on jäänud varju ning mis on võimalused ja väljavaated.

Kolmandas peatükis kirjeldan eragalerii „GaleriiPINK“ tegevust, mille käigus tekkisid tihedad suhted klaasikunstnikega. Kogegin kunstnike ootusi ja soove – niisamuti küllastajate mõtteid ning käitumismustreid. Kuigi galerii toimimisaeg ei olnud pikk, sain piisavalt ainet vajadustest nii loomeinimeste, kui küllastajate vaatepunktist. See oli piisavalt mõjuv argument mulle, tekitades soovi uurida kunsti ja vaateleja vahendaja rolli võimalusi. Magistritöö kirjutamise käigus tegin mitmeid intervjuusid klaasikunstnikega, galeristidega, lisaks eravestlused, seal hulgas valdkonnaväliste inimestega. Erialad, kus suur osa tööst toimub üksinda ning kogu vastutus lasub ühel inimesel, on vaatamata valdkondade erisusele probleemide kese sarnane, seda just vaimse tasakaalu saavutamise poolelt. Sellest tulenevalt kasvasid välja küsimused, mis andsid juhtnöörid ja uurimispunktid alternatiivsetele võimalustele klassikalisele galerii kõrval, täites samu eesmärgid – olla toetavaks ning edasiiviivaks elemendiks kunstnikule.

Magistriõppe käigus olin kahekuulisel praktikal Londonis, Joanna Bird Gallery's, kus sain väga lähedalt näha galeristi ja kunstniku vahelist koostööd ning suhtlemist. Galerii tööd vaadeldes olid minu tundlad püsti nii kunstniku, kui galeristi vaatevinklist. Oli äärmiselt rikastav näha toimivat ja usalduslikku suhet kunstniku ja galeristi vahel. Näha kunstnike heameelt võimaluses olla osa teatavast keskkonnast või kogukonnast, mida galerii koosseis pakub. Tõik, et keegi hindab, soovib, tahab ja usub selsse, mida sa teed, on väga edasiiviiv ja vajalik komponent kunstniku töövormi juures. Keskendumiseks põhitööle on tugistruktuurid esmavajalikud. Väga sümpaatne oli näha galerist, Joanna Bird'it, äärmiselt isiklikku ja hoolivat lähenemist oma kunstnikesse ning ka oma klientidesse. See peen kunst oli inspireeriv ning sai mulle üheks tugevaks eeskujuks edaspidises töös.

Praktika alguses ütles Joanna kohe, et galerii töö sisaldab kordades rohkem „igavat“ kontoritööd, kui väljastpoolt paistvad glamuursed näituste avamised jm taoline. Oluline ning teadlik töö kulub põhjalikule kunstniku profiili loomisele, suhte loomisele ning selle hoidmisel. Sinna juurde kuuluvad jooksvad küsimused ning probleemid, mis võivad varieeruda materjalide ning vahendite otsimisest, kuni inspiratsiooni pakkuvate residentuuride organiseerimiseni. Olulisim on, et kunstnik on igakülgsest toetatud ja hoitud. Tihedast koostööst saab välja kasvada mõlemapoolne usaldus ja turvatunne, mis kannab pikki aastaid ning mille vilju saavad maitsta erinevad osapooled, kunstnikust vaatajani.

Praktikal kogetu andis julguse teha katse, eesmärgiga läbi mängida kunstniku ja galeristi koostöö üks võimalikest variantidest. Nii kutsusin nelja Eesti klaasikunstnikku osalema minu poolt organiseeritud residentuuriprogrammis, pakkudes end, kui galeristi või projektijuhti kunstniku igapäevarutiini nihestust sisse tooma. Pakkumine sisaldas osalust kahenädalasel klaasipuhumise residentuuri programmis Rootsisis, The Glass Factory keskuses. Kunstnikud valisin välja kindlate kriteeriumite alusel, et saada võimalikult laialdast kogemust ning kriitikat. Residentuuri käigus said kõik neli kunstnikku kas ise klaasi puhuda, assisteerida või lasta oma ideekavandi põhjal esemed valmis puhuda. Kuna Eestis ei ole klaasitehast 2007. aastast, on kogu puhumine suuresti koondunud Olustvere klaasikoja õlgadele, siis oli antud kogemus hea vaheldus ning võimalus uute tutvuste loomiseks. Kogu projekti raames tuli kunstnikel tasuda ainult oma söögikulud, kõik muu kaasnev oli neile tasuta. Tagasi Eestisse tulid kunstnikud arvestatava koguse lõppviimistletud töödega, mis siin juba hakkasid aktiivselt oma elu elama näitustel, muuseumi- ja erakollektsioonides.

Kui töö kirjutamise alguses oli lähtepunktiks galerii ja selle juurde kuuluv, hakkas töö käigus suund muutuma, kuna kunstnike pooled vajadused muutusid. Siit tuligi mängu mõte vaadata pilti laiemalt ning lahti rebida end galeristi rollist, millega käivad kaasas teatud ootused ning ettekujutused. Selgus, et Eesti klaasikunstniku esmavajadus ei olegi loomingu vahendus ja müük, toimivad kodulehed ja olemasolevad galeriid ning disainipoed juba täidavad seda rolli. Välja koorus vajadus ja igatsus kaasamõtteleja, kolleegi järele. See oli üllatav avastus, millest kasvas välja soov uurida kogukondliku ökosüsteemi mõistet, väljundit ja võimalikkust.

Uurides loomevaldkondade kogukonnakeskusi jõudsin mõisteni Do óacracy, mis kirjeldab tegutsemisviisi, kus inimene võtab iseseisvalt vastu otsuse panustada oma tegevusega vabalt valitud valdkonda. Esmane impulss tuleneb individuaalsest aktiivsusest ning ei sõltu ühegi komisjoni või muu institutsiooni loast. Samas võib see olla tihedas koostöös mõne grupeeringu, kogukonnaga, kellest lähtuvalt on probleemipüstitus tekkinud ning mida hakatakse koos lahendama. Omaalgatuse propageerimine, selle jõud ning mõju ühiskonda, vastutustundlik käitumine ka organisatsioonide järelevalveta.

Uurides paralleelselt kogukonnakeskusi, mõjus do óacracy mõtteviis sellesse väga sobivat ning tegelikkuses on see tavapärane kunstniku elu- ja töövorm. Taoline alateadlik olemis- ja tegutsemisvorm võiks muutuda nähtavamaks ja teadlikumaks

valikuks ja saada alguse juba ülikoolis eriala õppimise käigus. Eneseanalüüs, teadvustamaks enda erinevaid kvaliteete, mida saaks kasutada oma töö ja tegevuse juures ning samas näha seda ka kui võimalust lisateenistuseks.

Kunstnikud peamiselt töötavad erastuudiotest või väiksemates kollektiivides, millega kaasneb palju üksinda olemist, mis kohati võib mõjuda rõhuvalt. Olenevalt projektist, selle uudsusest, mastaabist, tekib ikka ja jälle olukordi, kus tahaks jagada mõtteid, küsida nõu. Kogukonna keskuseks näen võimalusi luua teadlikumalt keskkonda, kus on võimalik julgelt küsida nõu ja abi ning seda mitte ainult sõbralt sõbrale kontekstist, vaid professionaalses ja võrdväärse atmosfääris.

Visiooni muutuse peatükis uurin loomemajandust ning kogukondliku mõtteviisi rakendamist loovettevõtluses. Toon näitena välja ühe Rootsi loomemajanduse kogukonna keskuse ning ühe Hollandi kogukonna, kelle mõtte- ja tegutsemisviisid leidsin palju sarnasusi ja äratundmist enda senistes visioonides. Samuti vaatan tagasi ajas ning kirjeldan Tööstuskunsti komitee tegevust, millest saab tõmmata paralleele tänapäeva ning mis ilmestab taaskord tööka, et vaatamata positiivsetele aspektidele toimetada individuaalselt, on inimloomusele omane kuuluda gruppidesse. Rõõmude ja murede jagamisest saadav jõud annab hoogu eraprojektidega edasi toimetada.

Töö käigus jõuan ka tasaarengu ideeni, mis on ühiskonda ja inimest kui indiviidi säästev majandusmudel, kus eesmärgiks ei ole püstitada pidevaid kasumi marginaale, vaid toota täpselt nii palju, kui on eluks vajalik. Ületootmise tagasi tõmbamine peegeldub looduse ressursside ning inimese ületootamise säästmisel. Isiklikul tasandil tekkis tugev äratundmise hetk, kus mõistsin, et olles eraettevõtja loomevaldkonnas, kus äriplaanide koostamisel, sellega toetusrahade taotlemisel on tugev rõhk kasumil. Aastaplaanide koostamisel, tootmise suurendamisel on olnud ebarealistlik, rõhuv ja loomingut pärssiv. Tasaarenguga tutvudes mõistsin, et ettevõtluses on ka muid võimalusi ning eriti tuleks seda väljendada loomeettevõtluses, et kasum ei ole ainus tee. Täiesti piisav on tegutseda ettevõtjana ka nii, kus tulud katavad tulud ja eesmärk ei ole 100% kasvada. See võib kõlada küll narrilt, aga loomingulise inimesena on väga lihtne jääda lõksu läbikukkunud ettevõtjana, kuna kasumid ei ole piisavalt suured. Näen, et tasaarenguga tutvumine, sellest rääkimine mõjuks loovettevõtluses olevatele ja sellega alustavatele inimestele julgustavalt ning lubavad end tunda selles täisväärtuslikuna.

Järelduse osas püstitan küsimuse kogukonna mudeli võimalikkusest klaasikunstnikule Eestis. Kuidas see võiks toimida, kas ja millist kasu oleks sellest kunstnikule. Klaasikunsti kogukond Eestis toimib vabatahtliku töö panusena, näituste ja muude valdkonda puudutavate sündmuste korraldamine, ka Eesti Klaasikunstnike Ühenduse juhatamine on tasustamata töö. On täiesti mõistetav ja arusaadav, et ühiskonnas ei peaks ega saaks kõik toimida ainult kasumi või sissetuleku eesmärgil. Vaadates klaasikunstnike toimimist ja iseorganiseerumist, siis sageli kaasneb kurnatust, et mitte öelda läbipõlemine. Jätkusuutlikkuse tagamiseks on vajalik välja töötada kardinaalsete tõusude ja mõõnadeta lahendus, mis hoiaks professionaalset ja järjepidevat tegevust.

Üheks lahenduseks näengi koostööd ning avatud suhtlemist ühtse meeskonnana. Võtame aluseks näiteks traditsioonilise ettevõtte, mis on ära jaotatud osakondadeks, kus töötavad oma eriala professionaalid. Sama mudeli põhjal võiksid kunsti kogukonnad näha end meeskondadena, kellel on üks eesmärk ja jagatakse teadmisi. Meie valdkondades saaks lugeda erinevateks osakondadeks nt fototeenuse pakkujaid, eelarve koostajaid, ajurünnakute meeskondi, näitusekorraldust, kureerimist, kritiseerimist, kujundamist jm. Julgust näha endas rohkemat ning seda propageerida ja teadlikult arendada ning välja pakkuda teenusena, mitte vabatahtliku tööna.

Pealekasvava põlvkonnaga koos üles töötada taoline mudel aitaks alustavatel kunstnikel integreeruda valdkonda, luua soodsamad tingimused päriselt jääda ka tegutsema, mitte ära kaduda selles uues ja liiga privaatses maailmas, mis kunstnikel on.

SUMMARY

How a community ecosystem could help to advance glass art

In my Master's thesis, I observed and conceptualized the working forms of the glass artist, discussing possible additional outputs that would enrich the environment of the artist's individual and collegial work. The topic of the Master's thesis started from a personal experience of developing and operating a gallery focusing on glass art in Tallinn. The experience gave me a lot of thoughts and the knowledge that such a meeting place between the artist and the viewer is necessary, but cannot function according to the principles of a conventional gallery, mainly due to financial considerations. Therefore, the most logical continuation was to analyze what was done and find alternative outputs in the form of a master's thesis, in close cooperation with the artists themselves. I have taken glass art and glass artists as a basis, primarily because of the desire to make my master's thesis a realistic work manual, with a description of the outputs, a vision of the symbiosis of the artist and the organizer. At the same time, the model presented in the work can be applied in various cultural fields.

In the second chapter of the Master's thesis, I describe the current state of Estonian glass art, the mechanisms and possibilities of the glass artist's work. I will give an overview of the work environment and the target group to whom my ideas and thoughts are directed. Through it, the points that have remained in the shadows emerge, which are opportunities and prospects.

In the third chapter, I describe the activities of the private gallery "GaleriiPINK", during which close relations with glass artists were established. I experienced the artists' expectations and wishes - as well as the visitors' thoughts and behavior patterns. Although the gallery's operating time was not long, I got enough material from the needs of both creative people and visitors. This was a compelling enough argument for me to make me want to explore the possibilities of art and the role of the observer as a mediator. In the course of writing my master's thesis, I conducted several interviews with glass artists, gallerists, in addition to private conversations, including with people outside the field. Specialties, where a large part of the work is done alone and all the responsibility rests with one person, despite the differences in the fields, the problems are similar, precisely from the side of achieving mental balance. As a result, questions developed that provided guidelines and research points for alternative possibilities next to the classic gallery, fulfilling the same goals - to be a supporting and driving element for the artist.

During my master's studies, I had a two-month internship in London, at the Joanna Bird Gallery, where I could see very closely the cooperation and communication between the gallerist and the artist. Looking at the work of the gallery, my feelings were raised both from the point of view of the artist and the gallerist. It was extremely enriching to see a working and trusting relationship between an artist

and a gallerist. To see the delight of artists in the opportunity to be part of a certain environment or community that the composition of the gallery offers. The fact that someone appreciates, desires, wants and believes in what you do is a very driving and necessary component of an artist's work form. Support structures are essential to focus on core work. It was very pleasant to see the extremely personal and caring approach of the gallerist, Joanna Bird, to her artists and also to her clients. This fine art was inspiring and became a strong role model for me in my future work.

At the beginning of the internship, Joanna immediately said that gallery work includes many times more "boring" office work than glamorous exhibition openings and the like appear from the outside. Important and conscious work is spent on creating a thorough profile of the artist, creating and maintaining a relationship. It includes current questions and problems, which can vary from searching for materials and tools to organizing inspiring residencies. The most important thing is that the artist is fully supported and cared for. From close cooperation, mutual trust and a sense of security can grow, which will last for many years and the fruits of which can be tasted by different parties, from the artist to the viewer.

What I experienced in practice gave me the courage to make an experiment, with the aim of playing out one of the possible options of collaboration between an artist and a gallerist. So I invited four Estonian glass artists to participate in the residency program organized by me, offering myself as a gallerist or project manager to bring a change in the artist's daily routine. The offer included participation in a two-week glassblowing residency program in Sweden at The Glass Factory. I selected the artists based on certain criteria in order to get the widest possible experience and criticism. During the residency, all four artists could either blow glass themselves, assist or have the objects blown based on their conceptual design. Since there has been no glass factory in Estonia since 2007, all the blowing is largely concentrated on the shoulders of the Olustvere glass factory, so this experience was a good change and an opportunity to make new acquaintances. During the entire project, the artists only had to pay for their meals, everything else was free for them. The artists came back to Estonia with a considerable amount of finished works, which already began to actively live their lives here in exhibitions, museum and private collections.

If at the beginning of writing the work, the starting point was the gallery and its belongings, the direction began to change during the work, as the needs of the artists changed. This is where the idea of the game came from, to look at the picture in a broader way and tear yourself away from the role of a gallerist, which comes with certain expectations and perceptions. It turned out that the primary need of an Estonian glass artist is not the mediation and sale of creations, functional websites and existing galleries and design shops already fulfill this role. The need and longing for a like-minded person, a colleague emerged. It was a surprising discovery that grew out of a desire to explore the concept, output and possibility of a community ecosystem.

While researching community centers in creative fields, I came to the term Do'ocracy, which describes a way of acting, where a person independently makes

a decision to contribute to a freely chosen field with their activities. The primary impulse comes from individual activity and does not depend on the permission of any commission or other institution. At the same time, it can be in close cooperation with some groups, communities, based on which the problem has arisen and which will be solved together. Promoting one's own initiative, its power and impact on society, responsible behavior even without the supervision of organizations.

While researching community centers in parallel, the do óacracy mindset seemed very suitable for it, and in reality it is a normal form of life and work of an artist. Such an unconscious form of being and acting could become a more visible and conscious choice and start already during the course of studying a specialty at university. Self-analysis, in order to become aware of different qualities of oneself that could be used in one's work and activities, and at the same time see it as an opportunity as an additional service.

Artists mainly work in private studios or smaller collectives, which involves a lot of being alone, which can sometimes feel oppressive. Depending on the project, its novelty, scale, situations arise again and again where you would like to share thoughts, ask for advice. As a community center, I see opportunities to create a more informed environment where you can confidently ask for advice and help, not only from a friend-to-friend context, but in a professional and equal atmosphere.

In the chapter on the change of vision, I examine the creative economy and the application of community thinking in creative business. As an example, I will point out one Swedish creative economy community center and one Dutch community, whose way of thinking and acting I found many similarities and recognition in my previous visions. I also look back in time and describe the activities of the Industrial Arts Committee, from which parallels can be drawn to today and which once again illustrates the fact that despite the positive aspects of working individually, it is human nature to belong to groups. The strength gained from sharing joys and sorrows gives the impetus to move forward with private projects.

In the course of my work, I also come to the idea of self-development, which is an economic model that saves society and man as an individual, where the goal is not to establish constant profit margins, but to produce exactly as much as is necessary for life. Pulling back overproduction is reflected in saving nature's resources and human overwork. On a personal level, there was a strong moment of recognition where I realized that being a private entrepreneur in the creative field, where there is a strong emphasis on profit when drawing up business plans and applying for grants. It has been unrealistic, oppressive and stifling creativity when preparing annual plans and increasing production. When I got to know the level of development, I realized that there are other possibilities in business, and that this should be expressed especially in creative business, that profit is not the only way. It is completely sufficient to operate as an entrepreneur even where the income covers the income and the goal is not to grow 100%. It may sound silly, but as a creative person, it's very easy to fall into the trap of being a failed entrepreneur because the profits aren't big enough. I see that getting to know the progress and

talking about it would have an encouraging effect on people who are in creative business and those who are starting it, and allow them to feel fulfilled in it.

As for the conclusion, I raise a question about the possibility of a community model for a glass artist in Estonia. How could it work, if and how would it benefit the artist. The glass art community in Estonia functions as a contribution of voluntary work, organizing exhibitions and other events related to the field, also managing the Estonian Glass Artists Association is unpaid work. It is completely understandable and understandable that everything in society should not and cannot function only for the purpose of profit or income. Looking at the functioning and self-organization of glass artists often leads to exhaustion, not to say burnout. To ensure sustainability, it is necessary to develop a solution without cardinal ups and downs that would maintain professional and consistent operations.

I see cooperation and open communication as a united team as one of the solutions. For example, let's take as a basis a traditional company, which is divided into departments, where professionals of their specialty work. Based on the same model, art communities could see themselves as teams with a common goal and shared knowledge. Our fields could be considered different departments, e.g. photo service providers, budget planners, brainstorming teams, exhibition organization, curation, criticism, design, etc. Courage to see more in yourself and promote it and consciously develop it and offer it as a service, not as volunteer work.

Developing such a model together with the next generation would help beginning artists to integrate into the field, create more favorable conditions to actually stay active, and not disappear in this new and too private world that artists have.

ALLIKAD

JA KIRJANDUS

A. Ader, magistritöö Sotsiaalne kvartal: Eluruum tänapäeva perekonnale, 2010. MA_Aet_Ader_txt_SMLweb.pdf (vaadatud 29.XI.2022).

A. Annist, Teadlikud kogukonnad kui keskkonnakriisi kuldvõtmeke – Mürileht, 16.XI.2021. <https://www.muurileht.ee/aet-annist-teadlikud-kogukonnad-kui-keskkonnakriisi-kuldvotmeke/> (vaadatud 29.XI.2022).

Eesti Klaasikunstnike Ühendus. Liikmed, https://klaasikunst.ee/?page_id=154, (vaadatud 11.V.2023).

Eesti Kunstiakadeemia. Konkurss, 2017, <https://www.artun.ee/konkurss-2017/> (vaadatud 14.IV.2023).

A. Goldstein, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus, loengu helifail, <http://www.ecadc.ee/et/audio/andrew-m-goldstein-2/>.

Intervjuu T. Käesel, K. Amos, 12.XI.2018. Intervjuu autori omanduses. Intervjuu I. Lill, 5.V.2018. Intervjuu autori omanduses.

K. Kivirähk, Eesti kunstnike unistuste galeriid, 12.X.2019. <https://ekspress.delfi.ee/areen/eesti-kunstnike-unistuste-galeriid?id=87721127> (vaadatud 18.XI.2019).

T. Käesel, Läbipaistev ilu - Sirp 17.VI.2016. <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/labipaistev-ilu/> (vaadatud 1.XII.2022).

I. Laas, suuline vestlus autoriga, 28.III.2023. Märkmed autori valduses.

K. Lobjakas, Kunsti ja tööstuse vahel. Kunsttoodete kombinaat. Tallinn: Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuseum, 2014.

N. Luhmann, Sotsiaalsed süsteemid. Tartu: Ilmamaa, 2009, Tartu: Ilmamaa, 2009, . Tartu: Ilmamaa, 2009.

M. Mölder, Muusikaettevõtjad vahendavad praktilisi oskusi – Sirp, 31.V.2019.

Okapi Galerii. Tutvustus, <https://www.okapi.ee/kaasaegse-kunsti-ja-disainigalerii> (vaadatud 25.III.2023).

P. Raamat, magistritöö Kommunikatsioon kui organisatsiooni looja – kolm peamist CCO (Communicative Constitution of Organization) lähenemist. 2015. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/46884/raamat_priit_ma_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y (vaadatud 29.XI.2022).

A. Randla, Eesti Kunstiakadeemia. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia, 2001.

M. Resch, *Management of Art Galleries*. Phaidon, 2015.

Riigi Kinnisvara. *Kunstikonkursid*, <https://www.rkas.ee/et/hanked-ja-konkursid/kunstikonkursid> (vaadatud 28.X.2022).

A. Ruusaar, Lorup. *Johannes Lorupi klaasivabrik. Masstoodangust disainipärliteni*. Tallinn: Eesti Ajaloomuuseum, 2012.

R. Sennett, Taidur. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia Kirjastus, 2021.

T. Soikmets, *suuline vestlus autoriga*, 25.IX.2019. Märkmed autori valduses.

Uue Maailma Selts, Väike Ameerika Hääl, <https://issuu.com/vaikeameerikahaal> (vaadatud 16.XII.2022).

S. Vahtre, *Eksperimentaalplakat – J. Kermik, Uus Vaev*. Tallinn: Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, 2018.

M. Vasser, *Tasaareng ehk miks majanduse ei pea kasvama*, 14.I.2019. <https://www.muurileht.ee/tasaareng-ehk-miks-majandus-ei-peat-kasvama/> (vaadatud 17.XII.2022).

P. Vihma, M. Lippus, *Kogukonnauuring. Eesti kogukondade hetkeseis*. Uuringuraport. 2014. <https://www.kysk.ee/failid/Upload/files/Uuringud/Kogukonnauuring.pdf> (vaadatud 3.XII.2022).

Ülevaade klaas, keraamika, ehe ja sepis erialadest, <https://www.artun.ee/klaas-keraamika-ehe-ja-sepis/ulevaade/> (Vaadatud 14.IV.2023).

Eesti Klaasikunstnike Ühenduse. Uudised, https://klaasikunst.ee/?page_id=3646 (vaadatud 19.I.2023).

Õigussotsioloogia, Niklas Luhmanni tutvustus. https://oigussotsioloogia.fandom.com/et/wiki/Niklas_Luhmann (vaadatud 29.XI.2022).

Kunstiasutuste Liit. Liidust, <https://www.kael.ee/liidust/> (vaadatud 25.III.2023).

Loov Eesti Loomemajandus, <https://www.looveesti.ee/loomemajandusest/loomemajandus-eestis/> (vaadatud 13.XII.2022).

Rahvusarhiiv, ERA.R-1906.1.478. Komitee eesmärk ja ülesanded.

Rahvusarhiiv, ERA.R-1906.1.478. Tööplaan.

Rahvusarhiiv, ERA.R-1906.1.626a. 1974.aasta Tööstuskunstikomitee töö aruanne.

Sotsiaalne Ettevõtlus. Tutvustus, <https://sev.ee/kasulikku/sotsiaalne-ettevotlus/> (vaadatud 6.XI.2022).

Naked Island. Tutvustus, <https://nakedisland.eu/meist/> (vaadatud 13.XII.2022).

Naked Island. Projekti EU52974 kokkuvõte, <https://nakedisland.eu/eu52974/> (vaadatud 13.XII.2022).

Do Ocaracy mõiste <https://communitywiki.org/wiki/DoOcracy> (vaadatud 8.XI.2022).

Mis on tasaareng <https://tasaareng.info/mis-on-tasaareng/> (vaadatud 6.XII.2022).

Tasaarengu ajalugu <https://degrowth.info/about/history-of-degrowth> (vaadatud 17.XII.2022).

Lisa 1. Tarbeklaas

Tarbeklaas oli aastatel 1940–1993 tegutsenud klaasitehas.

Tehas Tarbeklaas loodi 1940. aastal natsionaliseeritud Johannes Lorupi klaasivabriku (1934–1940) baasil. Tehase toodanguks sai õõnesklaas. Rõhku pandi rohkem utilitaarsele klaasile kui kunstilisele (sellest ka tehase nimetus). Lauanõude tootmisel kasutati peamiselt värvitut klaasi, kuid katsetati ka nn suitsuklaasi ja värviliste toonidega (roheline, roosa). 1953 võeti tööle esimese kunstnikuna Helga Kõrge. Tehases on kunstnikena töötanud veel Ingi Vaher, Mirjam Maasikas, Pilvi Ojamaa, Eino Mäelt, Tiia-Lena Vilde ja Elve Tauts. 1981-1994 oli tehase peakunstnik Elve Tauts.

Tehase toodetav nomenklatuur sisaldas üle 300 nimetuse. Toodeti käsitsi puhutud, automatiseeritud tootmisliinil, pressklaasi ja tsentrifugaalmeetodil valmistatud lauanõusid. Dekooris kasutati lihvimis- ja graveerimistehnikat. Joogi- ja suveniirklaaside juures kasutati ka klaasimaalitehnikat, klaase kaeti ka dekooriga. Unikaalsete toodete valmistamisel kasutati värvilist klaasi ja mitmesuguseid kuumtöötlustehnikaid.

Tehas turustas oma toodangut mitte ainult Eestis, vaid see oli väga nõutud ka Nõukogude Liidus, 1980. aastatel täideti tellimustöid Euroopasse ja Põhjamaadesse.

Pärast tehase likvideerimist annetati suur tootenäidiste kollektsioon Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumile.

Lisa 2. Johannes Lorupi klaasitehas

Johannes Lorupi Klaasivabrikul on oluline roll Eesti klaasitootmise ajaloos. See oli esimene moodne õõnesklaasi tootmise ettevõtte, kus lisaks klaasivalmistamisele tegeldi ka tootmise ja toodangu pideva sihipärase arendamisega – esimesena Eestis hakati vabrikus valmistama poolkristalli ja kristalli, anti välja tootekatalooge ja -hinnakirju, ettevõttes oli tugev ametiühinguliikumine ja toimus tööliste väljaõpe. Keskmise osa vabriku edukuses oli selle rajajal ja juhil Johannes Lorupil (1901 – 1943). Vabrik kandis ajavahemikul 1934 – 1940 nime oma juhi ja omaniku järgi, esimesel nõukogude aastal nimetati see ümber Tarbeklaasiks.

Pärast Eesti taasiseseisvumist on vabrik korduvalt nime ja omanikke vahetanud (Skankristall, OÜ Tarbeklaas, Glasstone) ning lõplikult suleti tehase 2007 aastal.⁵⁹ Vabriku tootevalikust võis leida graveeritud ja graveerimata poolkristallserviise, kuhu kuulus karahvin kuue klaasiga. Erigraveerimustehnikaga taldrikuid, kausse, puuviljavaase, kanne, klaase ja vaase. Lisaks majatarbekaubad nagu purgid, lambiklaasid, tormilaternaklaasid, lambiõlitoosid, lambikuplid, piimakaasid, kurginõud ja veinipudelid.⁶⁰

⁵⁹ A.Ruussaar, Vösa klaasist kristallini. Tallinn: Eesti Ajaloomuuseum, 2006, lk 25.

⁶⁰ Joh.Lorupi klaasivabriku klaaskaupade kataloog, 1939.

Lisa 3. Not Quite ülesehituse ja ideoloogia kirjeldus

Not Quite'i organisatsiooni oluline aspekt on see, et liikmed kontrollivad ettevõtte tegevust. Not Quite'i juhatus otsustab eelarve üle, vastutab üldiselt ettevõtte eesmärkide ja eesmärkide määramise eest ning tagab nende täitmise. Just see juhatus otsustab ka, mis suunas juhtkond peaks liikuma tööd. See meeskond koosneb omakorda viiest väiksemast osalise tööajaga ametikohast, mis keskenduvad peamiselt näitustele, projektidele, administreerimisele, turundusele, kauplusele, liikmeskonnale ja rahvusvahelistele suhetele. Veel üks väike osalise tööajaga töökoht on turunduse juhtimiseks ja suurem rahanduse koordineerimiseks. Selle kõrval tuleb ka muu mittealalised töökohad, projektipõhised töökohad ja mitmesugused tasustatud tööülesanded.

Otsuste langetamine grupina, mitte ühe juhi kaudu, tähendab, et Not Quite'i tohtu vastutus ja igapäevane juhtimine jaguneb erinevate ülesannete valdkondade kaudu.

Samuti on olemas hulk erinevate huvivaldkondadega tasustamata tööühmi. Näiteks vastutab kaupluse kujunduse eest vastutav kaupluse grupp, välitööühm väliskeskond, erinevad materjalipõhised töötubade rühmad ja parteikomitee, kui nimetada vaid mõnda. Neil erinevatel tööühmadel on igaühel oma eelarve, määratakse iga majandusaasta alguses. Hinnanguliselt teevad Not Quite'i liikmed aastas 2000 tasustamata töötundi, mis võrdub ligikaudu ühe lisatäistööajaga.

Struktuuriliselt koosneb Not Quite kahest ühendusest. Üks neist on kasumipõhine ja selle omanikeks on Not Quite'i 70 liiget. Teine on mittetulundusühing, mis tegutseb ka kunstühinguna. Põhjuseid, miks ettevõtte niimoodi jaguneb, on mitu. Nimelt tähendab see, et saame taotleda erinevaid projekte ja toetusi olenevalt erinevast korralduslikud nõuded rahastajatelt.

Sarnaselt paljudele teistele Not Quite'i teguritele võib miinuseks olla asjaolu, et meid on palju ja "hajutatud", olles samas ilmselt ka üks meie peamisi tugevusi. 20 aastat oleme kasvanud ja kasvame jätkuvalt. Oleme algusest peale kogunud pidevat uute liikmete voogu organisatsiooni sisenemas, miski, mis meid taas elustab ja seeläbi takistab meil seisma jäämast. Liikmete ja organisatsiooni vaheline dünaamika on selline, et uutel liikmetel on meie äri arengule suur mõju.

Seda võib pidada dookraatia üheks eeliseks. Mitte vähemtähtis on see tõsi, kui tegemist on meie enda juhatusega. Kogemus on näidanud, et juhatuse uued koosseisud tähendavad Not Quite'i fookuse muutumist ja arenemist.

Unistus sellisest ettevõttest nagu Not Quite tekkis kunagi Steneby HDK magistrantide rühmas ja seda kooli lähedust kasutame endiselt uute liikmete meelitamiseks.

Meil on üliõpilasliikme erivorm, kus üliõpilane saab meie töötubades oma tooteid müüa, töötubades osaleda, arveldusteenuseid kasutada ja töid toota. Õppeaasta jooksul korraldame ka mitmeid spetsiaalselt õpilastele mõeldes üritusi.

Noorendamise ja elujõu edendamise osaks on ka see, et oleme viimased kolm aastat pakkunud üliõpilaselamuid, kus kunstioppe üliõpilased saavad taotleda kuuks ajaks tasuta viibimist meie töötubades ja stuudiotel.

suvi, mil Not Quite on sihtkohana kõrghooaeg. Praeguseks on nimetatud residentsis osalenud umbes 30 õpilast kogu Põhjamaadest ja Euroopast. Kuna õpilased on töötubades suvel, mil paljud meie liikmed töötavad vähem, meie ruum jääb tööle ja Not Quite dünaamika püsib.

Do-okraatia, kontrollnimekirj:

Võtke asjad enda kätte ja lahendage probleem.

Töö tegijal on õigus otsustada, kuidas seda teostatakse.

Kõigi liikmete huvid on võrdselt väärtuslikud.

Kui mitu liiget seavad kahtluse alla ühe või mitme teise liikme tehtud töö, siis seda arutatakse ja tegija võib seda uuesti teha.

Korraldage nii vähe kui võimalik ja tehke

nii palju kui võimalik, mitte piirates liikmete ettepanekuid pika konsensususe kaudu.

Lisa 4. Not Quite originaaltekst

To us, do-ocracy means that the one who acts decides the execution. In practice, this sees the members control the direction of Not Quite's, and results in an organisation that changes in parallel with its members' interests. If there is no concern from the members in a workshop or recurring event, then we won't keep it. If no one wants to hold a specific event, or work in one of the workshops, it disappears and creates space to form something new. Likewise, working groups arise and disappear, in different formations, depending on enthusiasms and needs.

Lisa 5. Tagasiside küsimustik ja vastused kolmelt Rootsi residentuuriprogrammis osalejalt

1) Kuigi oleme juba saanud muljetada mitmeti meie Rootsisis käimist, siis paluksin Sul veel korra võtta hetke ja välja kirjutada kas mõne lause, märksõnade või ka pikema jutuna, oma emotsioone sellest, mis Sulle antud kogemus andis. Eelistaksin saada tagasisidet pigem just vaimses võtmes, et mõista või saada aimu, kas ja kuidas taoline kunstniku toetamine teda mõjutada võiks. Näiteks, kas see kogemus toimis julgustavalt, inspireerivalt? Kas julgeksid nüüd veel samalaadsetele residentuuriprogrammidele kandideerida välismaal? Kas ja kuidas ületasid ennast? Kuidas on emotsioonid nüüd, kui möödab on mõned kuud? Kas ja kuidas on antud projekt edasi arenenud?

2) Kuidas hindad koostööd minuga? Oleksin väga tänulik kui tood välja aspekte, mis Sind ehk häirisid, (nt infosulud vms). Mida võiksin Sinu arvates paremini teha? Samuti võid tuua välja ka positiivseid külgi, et enda tugevaid külgi kaardistada.

3) Kui Sa oledki päriselt situatsioonis, et keegi galerist soovib Sind esindada, siis millised oleksid Sinu ootused talle?

4) Võttes aluseks GlassEST situatsiooni, siis kuidas näeksid galeristile tasumist? Kas näiteks galerist saaks ise valida Sinu tehtud töö endale, mis ta võib maha müüa või kui residentuuri jooksul tehtud tööd lähevad ühel hetkel müügiks, siis galerist saab sellelt mingi protsendi? Või näed Sa mingit muud viisi?

Tiina Sarapu tagasiside

Mina olen endiselt kogu selle projekti ja oma kogemusega väga rahul.

Jah, see mõjus julgustavalt. Sa aitasid konkreetse tegevusega üle sellest, millele kunstnik üksi kulutaks palju kõhklusi ja aega, et kas ikka kandideerida ja kuidas seal need asjad ikkagi käivad ja kas mina olen ikka sobilik selliseks asjaks jne. Ka see, et saatsid mitu inimest koos, oli julgustav, saime üksteisele oma mõtetes toetuda, kuigi v-o otsesest abi ei vajanud meist keegi. Aga selline vaimne tugi oligi ilmselt vajalik. Julgeksin nüüd juba hoogsamalt edaspidi residentuuridesse kandideerida. Minu isiklik eneseületamine puudutas perekonda. See oli lihtsalt niivõrd ahvatlev võimalus kandikul ette toodud, et pidin suutma ennast tütre juurest lahti rebida. Olen selle eest Sulle erakordselt tänulik!

Ka see, et aitasid erinevate projektide vahel valida ja natuke seda suunitlust juhtisid, oli väga tänuväärne! Kõrvaltvaataja pilk on alati abiks.

Võttes aluseks GlassEST situatsiooni, siis kuidas näeksid galeristile tasumist? Kas näiteks galerist saaks ise valida Sinu tehtud töö endale, mis ta võib maha müüa või kui residentuuri jooksul tehtud tööd lähevad ühel hetkel müügiks, siis galerist saab sellelt mingi protsendi? Või näed Sa mingit muud viisi?

Küsisin endalt nii: Kateriin organiseeris residentuuri, mis oli mulle täiesti tasuta ja tulin tagasi 15 tööga. Nendesse esemetesse olen panustanud ise oma loomingu ja füüsilise töö. Kui palju oleksin valmis (takkajärgi tarkusena) Kateriinile maksma? 300 küll. Huvitav, kui neli inimest oleksid nõus $4 \times 300 = 1200$, kas selline summa võiks mingit moodi olla inspireeriv taolist asja uuest läbi tegema.

Piret Ellamaa tagasiside

Ma arvan, et kui residentuuri jooksul valmib mitu tööd, siis oleks täiesti loomulik, et galerist võtab organiseerimise eest midagi endale ja saab selle müügist tasu endale. See, aga eeldab seda, et ta selle töö ka ühel päeval maha müüb.

See, et residentuuri tööd lähevad kunagi hiljem müügiks ja galerist saab tasu siis, see on natuke kahtlane, sest keegi ei tea, mis tulevik toob. Ma arvan, et tasu tuleks kuidagi kohe saada.

Lahe oleks kui residentuuri programmis oleks kohe selline rida sees, et kui galerist organiseerib kunstniku kohale, siis saab ta selle eest tasu.

Sellist galeriindust klaasikunsti vallas võiks alguses käima lükkamise faasis toetada ka kultuuriministeerium või mõni muu fond. Seda võiks minna sealt ka kellegagi rääkima ja põhjendada selle vajadust. Ühendus oleks kahtlemata toeks.

Hindan koostööd Kateriiniga väga positiivseks. Näen, et Kateriinil on südikust ja pädevust antud rolli – galeristi rolli astuma. Olles väga hästi kursis just Skandinaaviamaade võimalustega erialaselt – olgu selleks residentuuri või praktika võimalused – ei oskaks Eesti kontekstis tuua välja hetkel paremat inimest selliseid projekte vedama ja juhtima. Kateriini kasuks räägib ka tema avatus uutele ideedele ja lähenemisviisidele erialaselt – klaasikunstnik ei pea looma üksnes objekte postamentidele, vaid tema loomingus võib klaas mängida ühte – küll olulist – rolli mitmete teiste meediumite kõrval. Samuti on kõrvaltvaatajana jäänud mulje, et küsimused nagu: mis suunas (klaasi)kunst liigub ja milline on selle eriala tulevik üldisemalt – puudutavad Kateriini nii isiklikul kui laiemal tasandil, mistõttu usun, et roll kõigi nende muutuste tuiksoonel ja keskel sobib talle igati.

Ka nüüd, mõned kuud hiljem, mõtlen GlassEST projektile tagasi positiivsete emotsioonide ja mälestustega. Midagi väga julgustavat ja lootust süstivat oli selles kogemuses. Ennekõike sain aru, et oma olemuselt sobivad mulle hästi sellised lühiajalised intensiivprojektid kodust eemal. Mulle meeldis eemaloleku aspekt ja kindlale asjale kontsentreeritus, mida residentuur pakkus. Samuti tegi konkreetse kogemuse eriliseks asjaolu, et sõitsime sinna ühiselt koos teiste klaasikunstnikega, keda küll tundsin juba varasemalt, kuid kellega õnnestus residentuuri käigus luua tugevam nii erialane kui ka sõprusside. Antud projektis osalemine julgustas kindlasti ka edaspidi sarnastesse projektidesse kandideerima (tegu oli minu esimese sellelaadse kogemusega), hetkel olengi ootamas vastust oma sooviavaldusele residentuuriks Šotimaale. Samuti usun, et mida rohkem tekib sarnaseid kogemusi, seda teadlikumalt oskan end ette valmistada ning endale eesmärgi püstitada enne residentuuri algust. Kasvanud on ka abi küsimise julgus ja tasapisi suudan uute inimestega palju kiiremini vestlusesse astuda, kuigi pean end ise sotsiofoobiks.

Kokkuvõtvalt ei ole ka pika mõttetöö peale võimalik mul välja tuua midagi iseäranis negatiivset antud kogemuse juures.

Kateriini nii isiklikul kui laiemal tasandil, mistõttu usun, et roll kõigi nende muutuste tuiksoonel ja keskel sobib talle igati.

Ennekõike oleks minu kõige suurem ootus galeristile oluliste erialaste kontaktide ja eksponeerimise võimaluste leidmine. Samal ajal peaks õigete inimeste leidmine olema individuaalne ja iga kunstniku käekirja ja loomingut eraldi silmas pidav – kindlasti ei saaks sellisele ülesandele läheneda üldistavalt. Hea galeristina näen orgaaniliselt mõtlevat ja tegutsevat inimest, kellel on ühtviisi hästi arenenud empaatilisus ja teisalt kriitiline analüüsivõime. Sooviksin, et galerii või galerist, kes mind esindab, ei oleks tavaline. Mis ma selle all silmas pean? Selline koostöö peaks olema pidevas muutumises, ajaga kaasas käiv ja uuendusmeelne – olgu selleks siis kas näituse ülespanek, huvitavad projektid või kandideerimisvõimalused. Minu jaoks on oluline, et galerii all tegutsemine tooks minuni erialaseid väljakutseid pakkuva info, mis vastasel juhul võiks mul jääda kas märkamatuks, minuni üldse mitte jõuda või siis nõuaks see tohutut iseseisvat uurimistööd

Antud situatsioonis näeksin võimalikuna mõlemat varianti, sõltuvalt sellest, millised on valminud teosed – kas tegu on suurema seeria või üksikute unikaalteostega ning milline oleks nende käekäik edaspidi. Kas eesmärk on valminud teostega osaleda näitustel ning rahvusvaheliselt ringi liikuda või on valminud teosed suunatud

ennekõike müügile ja sobituskid hästi ühe kindlat galeriid – galeristi esindama. Kõige loogilisem tundub minu jaoks variant, kus galerii kunstniku esindajana peaks seadma tingimused igast situatsioonist individuaalselt lähtudes.

Lisa 6. Küsimustik kunstnikule

Millist rolli on sinu karjääris mänginud koostöö galeriide ja galeristidega? Milliseid kogemusi on sul galeriide ja galeristidega?

Kuidas kirjeldaksid kaasaegse (klaasi)kunstigalerii olemust käesoleval hetkel maailmas? Kas seda üldse eksisteerib? Kas see annab kunstile väärtust juurde ja kuhu suundub?

Millised on sinu ootused galeriile ja galeristile?

Lisa 7. Palun järjestada toetusmeetmed olulisuse järjekorras (1 kõige olulisem, 6 kõige vähem oluline) mida sooviksid näha või igatsed klaasikunstnikuna töötades:

- Toodete müük;
- Näituste korraldamine;
- Erialane enesetäiendamise võimalused Eestis ja välismaal;
- Erialane mentorlus: sisuliste küsimuste lahendamine, tööde ja tegevuste reflekteerimine;
- Erialased sotsiaalsed üritused: võimalus kolleegidega kogemusi vahetada.

Alapealkiri	Vastaja 1	Vastaja 2	Vastaja 3	Vastaja 4	Vastaja 5	Vastaja 6	Vastaja 7	Vastaja 8
Toodete müük	3	1	4	4	1	1	4	1
Näitused	2	4	1	3	5	2	6	2
Enesetäiendamine	4	2	2	2	2	3	2	3
Mentorlus	5	5	3	1	3	4	1	4
Projektijuhtimine	1	3	5	2	6	6	3	6
Sotsiaalsus	6	6	6	5	4	5	5	5

Vastaja 2 tegi ettepaneku panna kohale 0 Sotsiaalsed garantiid.

Vastaja 4 pani teisele kohale Erialase enesetäiendamise ja projektijuhtimise mõlemad.